

Pearse, Padraic

Os cionn na fairrge agus aisti
eile

PB

1399

P43083

1900z

From the Library
of
PÁDRAIG Ó BROIN

Ós Cionn na Fairsge

agus aistí eile

pádraig mac piaraig

omluét Oideáais na hÉireann, Teor.

Ós cionn na fairrge
agus aistí eile

ÓS CIONN NA FAIRRGE

AGUS AISTÍ EILE

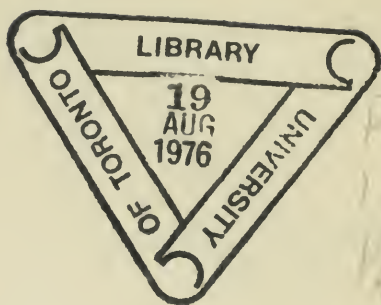
PÁDRAIG MAC PIARAIS

DO SCRÍOB

Comluét Oideácais na hÉireann, Teor.

Baile Áta Cliat agus Corcaig

Comluét Orosachais na hÉireann, Teón.
Át Cliaé
eo Clóbuail.

RÉAMHÁD

Is iomrha cor a cuir an saoghal fúthlaí de ó scríobh pádraig Mac Piarais, beannaíocht Dé le n'anam, na haistí seo. I rit a saogail tug sé treoir do sean agus do óg agus faid a béas fúthlaí in éirínn beir a cuir teagaisc mar lécrann as Saebail. An té gur mian leis an teagasc sin a foghlaim agus aicne ceart a cuir ar an bpíarsaí péin molfainn dó an leabhar seo léigead. Tá léiriú annseo ar tréitire uaisle agus ar smaointe fíleata an ugdair agus ina teannta sin níl sárú a glan-Saebailge le faigáil le gontaíocht agus binneas.

Mol an píarsaí Cúculainn mar sompla do aos óg na héireann agus molaim-se pádraig péin mar sompla do óg agus do sta. Níl níó áluinn dár crútuig Dia nár tug sé sean dó, agus, tar sáí ruí eile, ba seail leis an t-aos óg—nó "mion-daoine Dé" mar tugad sé péin orta. Ní luíá ná sin a seail ar na sean-daoine. "Cuirínig," ar seisean, "gur seair ó gluais anam an páiste ó láim Dé, agus gur seair go bpillpíó anam an tsean-daoine ar Dia."

As léigead an leabhair seo dom níor féad mé gan smaointe ar an slao a rinnead ar litrídeíocht na Saebailge an lá a cuiread an píarsaí de'n tsaogal seo. Is iongnad liom nár foillsigead na haistí seo i bpíarsaí leabhair faíó ó soin. Is rí-áías liom iad a beir ar faigáil anois péin.

T. Ó Deirg.

CLÁR AN LEABHAIR

PRÓS

	lc.
Lá fá'n Tuairt - - - - -	9
Aistling - - - - -	47
Ós cionn na fáirre - - - - -	48
leanam lorg na laócradó - - - - -	50
Seanmóir - - - - -	52
An Éantairt - - - - -	54
Soisgéal - - - - -	56
Seanmóir eile - - - - -	58
Sgéilín - - - - -	60
Focailín leis na páistib - - - - -	61
Urian úroimhe - - - - -	63

DÁNTA

Betlehem - - - - -	75
AR TRÁIG Binn ÉADAIR - - - - -	76
MÓRA DUIT, A TÍR AR nDÚTÉADIS - - - - -	79

Is mian le Maighréad Nic Piarais, T.O., a
buidéacás a gabáil le Connrad na Gaedilge
a tug ceo do aisti le Pádraig Mac Piarais,
a bí ins “An Claidream Soluis” ó tráit go
céile le linn do beit ’na eagartóir ar an
bpaipear san, o’foillsiú arís.

Agus is maic léi, freisin, a cur i n-úil
go bfuil sí fá comaoin ag Pádraig Óg
Ó Conaire, a rinne cóib láimh-scriobta d’í
den téacs uile le haghaidh an clódoóra.

LÁ FÁ'N TUAIĆ*

PEADAR PAOLA

TUGAS CUAIRT fá Ğuirtín na mbó le ġoiriró. Ná riapruigiró díom cá ġfuil Ğuirtín na mbó mar ní innseoóao díb é. Óá n-innseoóainn is baógalao ġo mbeao síb ġo léir aġ ġul ann i mbliaoána, aġus, cé ġur oíoc-múinte aġam a ráó, b'fearr liom ġan síb a ġul ann. 'Na díaoí sin is uile, níor mór oom a ráó ġo ġfuil Ğuirtín na mbó timóeall óá míle fíceoao síar ó ġuaoí ón lícín, aġus tá fíos aġ an saógal ġo ġfuil lícín suiróte i ġceart-lár sléibte Conamara, má feaoann síb Ğuirtín na mbó o'faġáil amaó as an tuarasġabáil, téirigiró ann is fáilte. Muna ġfeaoann, is amlaio is fearr liom é.

I oúis an Ğeimriró 'seao ġugas an cuairt seo ar Ğuirtín na mbó. Ní raib fúm ġul ann 'óor ar bit, ġo veimín ní raib fíos aġam ġo raib a leitéro o'áit ar oíuim talman ġo oí an lá ar a ġfuilim le tráó. Sér'o a bí curóa roimam aġam aóo an oáoair Máirtín Ó Máille, saġart pobail Teampall na Manao, a feicsint. Díos i nġaillim le óá lá roime sin. O'faġas an baile mór ar traen fíce nóimíó i n díaoí a seaó, aġus oó sroíceoas lícín tuairim a oéó.

Aġ teaó as an stáisiún oom oó breoġnuigao im timóeall le feaoaint an raib cárr as bit le faġáil, mar b'feasao mé ġo raib Teampall na Manao brabao aġus óá míle oéaġ síar ó'n lícín. Bí aon cárr amáin ann aġus sean-ġearrán bán faoi. Ní raib oúine ná oeo'aoíoe

*"An Claióeam Soluis," 1-2-'02.

I n-a sheasam i n-a aice agus ní raib fíos agam cia mba leis é. Úi seisear nó mór-seisear i n-a suirde ar élaíde taob amuig de'n stáisiún ag caiteam tobac agus ag amarc ar an tír do bí ós a scothair, ar nós go sílpeá nac raib de ghnó le déanamh aca aét tobac a caiteam agus breacnuigead uata. Deannuigeas dóib agus deannuig siad-sa dom-sa. Ní gá do dom a rá do sur i n-ghaoidh a labras.

"Cia leis an cárr so?" arsa mise.

Uain triúr aca an píopa as a mbéal, agus o'freadair siad a otriúr mé.

"Leis an bfeair fada sin éall," aoir siad, ag sínead a méire cuig fear do bí i n-a sheasam leis an gclaiúde cúpla slat taob éiar díob.

Dearcas ar an bfeair fada, agus go deimhin bí a dóctain o'faiú ann mar bí sé sé troighe go leit ar áirde. Níl don éall agam a rá go raib sé ag caiteam dúioin com mait leis na fearaib eile agus go raib sé ag amarc uair go géar éart éiméall na tíre.

"Gá i leit, a fheadair," arsa duine de'n triúr, "teastuigeann cárr ó'n bfeair uasal seo."

Níor cuir fheadar oiread is cor as.

"Sé mo meas," arsa mise liom féin, "nac bfuil fonn oibre ar fheadar. Tá mba i n-ghaillm do déinn, nó sa gclócan féin, bead na céadta tiománaiúde éart éiméall orm 'na bpáinne dom boóruigead le n-a gcuid caisíneadta."

"A fheadair fada," aoir an fear an dara huair, "gá i leit annseo. Teastuigeann cárr ó'n bfeair uasal seo, aoirim leat."

Cualair fheadar an turas seo é agus o'áruig sé a ceann. Is minic na fir fada i n-a bpallsóirib, ac sáruig an fear so a bpaca mé ariam. Ar deiread éiar éáinic sé

go dtí mé agus seas sé ós mo comhair. Bain sé an dúroin as a béal.

“B’féidir go mbeadh cárr ag teastáil uait,” ar seisean.

“An anois a fuair tú fios air sin?” arsa mise.

“Maise naé gútánac atá tú ar a laigeadh ádbair?” ar seisean.

“Níl don éall agat deas-camint a tabairt uait,” arsa mise. “Ba mait liom dul siar go Teampall na Manac. Cé méad a bainfeá díom leim tiomáint siar?”

“A’ tteastócaíu uait teacht amiar arís?” ar seisean.

“Ní teastócaíu,” arsa mise “cuirfid mé fúm i tTeampall na Manac anocht.”

Sáit sé an dúroin isteach i n-a béal agus smaoinigh sé ar feadh tamaill. Annsin bain sé an píopa amac, agus ar seisean—

“Bainfinn dá sgilling deas díot.”

Nuair a bhí sin ráite aise o’ a’-cuir sé an píopa ’na béal.

“Maise a’ mbainfeá anois?” arsa mise. “Sé mo baramhail naé mbainfir. Tiubraim seacht is sé piúne duit.”

“Naé fial flaiteamhail pairsing atá tú?” ar seisean, “ag caiteam do cuir airgid uait comh fánae sin. Cia an éall nár fás tú na seacht sgilleada as agus a iarraíu orm tú tabairt siar ar na sé piúne?”

“Maise, ba’ mór liom sé piúne péin duit,” arsa mise agus gút agam leis fá na poclaib a dtabairt sé.

“Donn go leor, a táilliúir,” ar seisean.

“Tá luathar na scos agam go fóill, buroedcas le Dia,” arsa mise.

D’éaluis mé ar siubál. Ní raib dá slait siubalta agam gur glaoir mo pheadar orm. O’ iompuis mé mo ceann. Sméir sé orm. Cuair mé tar m’ais arís.

LÁ FÁ'N TUAT

“Tíubrainn siar ar naoi sgilleaca tú,” ar seisean.

“Tá sé i n-a margaó,” arsa mise.

Ní túisge bí an margaó déanta ná d'ímiciú a cuio
fallsaecta de pheadar. Rug sé ar mo mála—ní raib ar
iomcúr agam ac máilín beag leatair—agus caic sé istead
i gcabail an cáirr é. Suidéas fúm ar an gcárr agus
suid seisean paol ar an taob eile. Rug sé ar an laisg
agus bain smeac aisti. Preab an sean-gearrán bán go
díread mar caicpí urcúr leis—sé mo baramail go raib
sé i n-a córlaó go dtí sin—agus as go brát linn com
maic agus dá mbeaó fiaó-cápal fúinn.

ÁILNEACHT CONAMARA

CÉ GO RAIB PEARAR FADA BEAGÁINÍN BEAG CROSTA I OTOSAĆ, BA GEARR SUR BAINÉAS SEANĆAS AS. NUAIR TOSUIĜ SÉ AĜ CAINNĪ NÍ RAIB LE DÉANAM AĜAM-SA AĆ ÉISTEACĪ LEIS. B'FÍÚ ÉISTEACĪ LEIS, MAR BA BLASTA AN CAINNTEOIR É. TÁINIC AN ĜAETHĪĜ AMAĆ AS A BÉAL I N-A CONNTRACÁIB. BA BEAG RUO Ó'H BFLAITEAS ANUAS NÁR TRÁĆĪ SÉ AIR. BÍ SEANĆAS ÉIGIN LE N'INNISINT AIGE I OTAOB ĜAĆ CHUIC AĜUS ĜAĆ SRUTÁIN DÁ B'FACAMAR AĜ BUALAĆ SIAR DÚINN. NÍ RAIB MULLÁN NÁ BULLÁN NÁ OIREAD AĜUS COM AITINN I B'POISĜEACĪ FÍCE MÍLE DÚINN NAĆ RAIB AITNE AIGE AIR.

B'ÁLUINN AR FAD AN TÍR TRÉ N-AR ĜABAMAR, CÉ ĜURB UAIĜNEAC Í. BÍ AN BÓĪAR AĜ DUL TRÉ CÉART-LÁR NA ĜNOC. UAIŘEANTA ĜABAMUIS SÍOS I NGLEANNTÁN DOIMHIN DORĆA, AĜUS UAIŘEANTA EILE ĜABAMUIS IN ÁIRDE AR D'RUIM CHUIC. BÍ RÍĜ-RAĪARC LE FEICSINT AĜAINN AĜ DUL LE FÁNAIĆ DÚINN Ó MULLAĆ NA ĜNOC. BÍ DEANNA DEOLA DÍŘEAC ÓS ÁR ĜCOMAIR AMAĆ. BÍ LOC BEAG SURĆE ANNSEO IS ANNSÍÚD FÁ BUN NA ĜNOC. UAIR NÓ DÓ D'FÉADAMAR AN FÁIRĜGE MÓR FEICSINT TÍOS FÚINN AR AN TAOB TÍAR CÉAS. BÍ AN T-AER COM ĜLAN SIN ĜURB FÉIDIR DÚINN A FEICSINT GO RAIB AN FÁIRĜGE I N-A SURĆE AĜUS GO RAIB CAPAILL MÍANANNÁIN AĜ RÍĆ I NDIAIĆ A CÉILE GO DTÍ AN TRÁĜ. D'AOIBINN É TAITNEAM NA ĜRÉINE AR AN ĜCUBAR ĜEAL-BÁN AĜUS AR NA CONNTRACÁIB FORM-ĜLASA. BÍ BÁD SEOIL NÓ DÓ AĜ TREABAD NA MARA.

FAD ÁR SEAN-RAĪAIRC UAINN BÍ CHUIC LE FEICSINT—CURD ACA FÁ AITEANN, FRAOĆ IS RAITNEAC, AĜUS CURD EILE COM LOM AĜUS NOĆĪ LE DO BOIS. BÍ SNEACĪAD I N-A LUĜE

LÁ FÁ'N TUAIŢ

AR mullaċ a b'purnóir mar bí sneadctaõ ann timċeall le coicċtġis roimċe sin. Ní raib̃ aċt corr-tċeac̃ le feicsint sġaipċe annseo is annsiúto fá na cnocaiċ. Connacamar baile beaġ nó tó sġataim̃ maiċ uaim̃ agus néall beaġ deataiġ ós a ġciomm t'á séirdeaõ t̃art timċeall leis an nġaoit. Bí na beirċiġ fċin ġann ġo leor agus ní facamar aċ bó nó caora nó ġabar fánaċ annseo is annsiúto. Muna mbeaõ na héanlaiċe do ġoillfeaõ an fċior-uaigneas ort. ġan tráċt ar na héanaċaiċ beaġa—agus bí ġo leor leor tċiob-sean aġ eiteall t̃art ar ġac taoċ tċinn—ġonnaic mé an b'roisċeall agus an ġobadán agus an crotac̃, agus an faoilleán t̃ruimneac̃ agus an crosán. Connac̃, agus níl aon ċall aġam a ráto ġo b'facas an ruaċán aille agus é aġ breac̃nuġaõ amac̃ ġo ġéar le fċeacaint an raib̃ creabar caoċ nó naosġac̃ i nġar tó—agus m'anam ġo raib̃, mar connac̃ mé an t'á ċeaim̃ aċa tamall ġearr i n-a t'iait̃ sin.

Bí an bót̃ar ġo breaġ cruait̃ agus cé ġo raib̃ cuma na haoise ar an sean-ġearrán bán is aibéil do ċuir sé t̃e é. Ar deireaõ t̃iar connacamar baile beaġ tċios fúinn. Dubairċ feaõar fáda liom ġurċ é baile na lacãn é.

Rinne an sean-ċapall air agus fuaõar faoi. Bí srután beaġ t̃oir sinn agus an baile agus t̃roicċeaõ deas cloċ air. Bí sioc ann le seac̃tċmain roimċe sin, aċt ar an t̃roicċeaõ bí an sioc leaġta aġ an nġréin, agus bí an bót̃ar ċom̃ sleam̃ain le leic-oisġre. aġ t̃oul le fánaiõ t̃úinn do sġiorr an capall. Tarrainġ feaõar ar a t̃óiceall, aċ ní raib̃ maiċ tó ann. Sġiorr an sean-ġearrán arís is arís eile agus b'ċ deireaõ an sġéil é ġur tuit sé i n'iait̃ a ċinn agus an cár̃r i n-a mullaċ. Caiċeaõ in áirde an beirċ aġaim̃. Is maiċ is cuim̃neac̃ liom ġo b'facas feaõar t'á ċur in aer agus an sean-t̃úit̃in i n-a béal i ġcom̃nuirde aise. Níorb̃ am ġáire é, mar ní raib̃ fċios aġam naċ n'óéanfaí spruċánaí t̃eom̃ ċnámaib̃ in aġaiõ

na talmhan, ac is beas nár bain an raðarc sin gáire asam. Tuíteas siar ar éaol mo òroma leat-taobh an bótair agus hóbair an t-anam do sganrruigeadh asam; ac níor sganrruigeadh ná ní dearnadh faoða orm. Uaiteas im seasamh gan moill. Bí peadar i n-a suirde éana, agus m'focal agus mo lámh oibh, bí an sean-oúrvín i n-a béal pós aige agus é gan briseadh gan múcað! Bí an capall is an cárr in aon srait amáin ar an talamh agus peadar d'á tarrainis ar a díceall. Rugas ar an sceannrac agus tarrainis an beirt againn i mbarr ár n-anma. Sac uair d'éirigeadh an sean-capall tuíteadh sé siar arís, agus go deimhin sé mo mheas go mb'fearr leis 'na luíge ná 'na seasamh. Sgaoileamar an cárr de ann sin, agus ar deire na d'álac do tarrainigeadh suas é. Ní raibh aon gortugadh air ac oirneadh linn féin, ac mo éreac éráirte! Bí ceann de leat-lairtíbh an cáirre i n-a d'á leit.

baile na lačán

“**T**ÁMUIO I TSEANNTA ANOIS, AR CÚMA AR BÍŢ,”
ARSA PEADAR.

Níor féadas é sárugadh.

“Teastócaíð leat-laiŵe nua uait,” arsa mise.

“Is fearr liom an cárr briste,” ar seisean, “ná d’a ngortócaí an sean-gearrán, san tráct orainn féin. Céad molaŵ go deo le Mac Dé naŵ n’dearnaŵ snaois d’ár gcnámaibh.”

“Céad d’éanfas sinn anois,” arsa mise, “ó t’árta san cárr againn?”

“Tá mé ag ceapaŵ go b’fuirgimí cárr ar iasaŵt i m’baile na lačán,” ar seisean. “Cuirfe mé beirt nó triúr i gcoinne an cáir seo. Teanam uait.”

D’imŵis sé air ag tarraingŵ an tsean-gearrán i n-a d’iair, agus níorb’ fálisóir mé ’gá leanaimhaint. Ba gearr gur sroiceamar an baile beag. Níorb’ don leas-ainm Baile na lačán a g’laodaŵ air, mar ní fáca mé boŵt ná noŵt ar an tsráir ac páisŵí agus lačáin. Cruinnis na páisŵí t’art t’imŵeall orainn i n-a b’áinne ag dearcad go cútal orainn. Ní mór dom a domháil naŵ raib caoi ró maŵt orainn mar bí ár gchuid éadais coimh smearta sin le draoib an bótair go sílpeá go raŵamar tar éis beŵt ag unfairt i ločán ar nós muc. Bí cáibín p’eadair ar leat-taobh a éinn agus bí mo hata-sa coimh suaraŵ salac sin go gceapfá gurab ó bacac a furas ar iasaŵt é. Níl don éall dom a ráŵ gur cuireamar iongantas an tsaoŵail ar na páisŵibh.

Tosuis siad ag cannt is ag cómrád le n-a céile agus grád mo éroŵe go deo iad! ní raib smit asta ac

Šaebóilg. Nac binn í an Šaebóilg as béal páistoe! Óa
binnéact iad ceileabhar na n-éan agus crónán na n-abann
as rit le fánaib, níl ionnta ac gliogarnaic i gcomórtas
leis an nŠaebóilg as teact amac as béal páistoe nac
bful focal Déarla i n-a ceann.

Labras le gearr-cailín amáin a raib cúl dub ghuaise
uirtí agus é in ainnéiríoe le pamainníb casta cart
timceall a súl. Bí sí com cainnteac le sean-mháoi
nóimíoin roimhe sin, ac com luac is o'sgail mé mo
béal ní raib focal aisti. Šáit sí a méirín i n-a leac-súil,
agus dearc sí síos ar a coisíníb beaga lomnocta go
bíreac mar beac sí gan a bfeiceál ariam ceana. Labras
léití an dara huair—sé o'fíapruigeas ói ciarb ainm
agus sloinneac í—agus b'éigin dom mo ceann a
cromac agus cluas a cur orm féin, le n-a dubairt sí
a cloistin. Fá beireac agus fá beoir, rinneas amac
gurb i Nóra pátsey í—sé mo baramail nac raib fíos
aici cia 'ár bíob í. O'fíapruigeas ói annsin an raib
sí as dul cum sgoile, dubairt sí go raib le bliadain.

“ Céard bíos tú fogluim ar an sgoil? ” arsa mise.

“ Ní bím as fogluim tadá, ” ar síse.

“ Dona go leor, ” arsa mise “ agus go cé an pác
nac mbíonn tú as fogluim tadá? ”

“ Ní tuigim céard bíos an máigistreads a ráo! ” ar
síse.

“ Níl don Šaebóilg as an máigistreads mar sin, ” arsa
mise.

“ Níl, ” ar síse. Bí a cur cútalacta as imteact
uaití faoi seo, agus o'freagair sí go neam-eaglac mé.

“ Bful focal ar bit aici? ” arsa mise.

“ Níl don focal, ” ar síse.

Ó tárla nac raib don uaim asam le cainnit, o'fásas
mo beannaict as Nóra pátsey, agus do bailigeas liom.
Ní raib smeac cútalacta ar na páistuib faoi seo, agus

DO ÉUIREADAR SO LÉIR “SO NGHÓTUIGIÓ DÍÁ DUIT,” ‘MO DÍADÓ.

ÚÍ TEAC ÓSTA AS CEANN NA SRÁIDE. Rinne PEADAR AIR, agus níorb fálísóir mé ‘GÁ LEANAMHANT. Nuair sroic-eamar é, d’imtiš PEADAR AS IARRAÍÓ CÁIRR NUA. Beannuigeas-sa istead. TAR ÉIS MO ÉUIÓ ÉADAIŠ A GLANAD AGUS CAOÍ A ÉUR AR MO HATA, buaileas istead i seomra a bí leat-taob an tsiopa. Seomra sátae mór do bí ann. ÚÍ BORD, cataoir nó dó, agus cúpla stól ann. ÚÍ TOIRT MÓR TEINEAD AR AN TEALLAC. ÚÍ DEALB ROIBEÁIRO Emmet AR ÉAOIB AMÁIN DE’N TSIMILÉAR AGUS DEALB AN TIGEARNÁ ROBERTS AR AN TAÓB EILE. ÚÍ AN PICTIÚR AR A NGLAOIRTEAR “Martial Law in ‘98” ós cionn an teallaiš, agus so díread ós a comair sin bí an pictiúr úo The Relief of Ladysmith a eus Muintir Bóvrit in aisge uata le dírdéannaige. Rinneas meangá gáire ar bpéacaint na bpictiúirí éam—ní nár mílleán orm.

an boicín

BÍ TRIÚR ROMÁN SA SEOMRA. BEIRT I N-A SUÍDE COIS teinead agus fear amháin ag faire amach ar an bfuinneoig. Ceannuiócte muc do bí sa mbeirt cois teinead do réir cósmálaicta. Boicín mór do bí sa bfeair eile. Éadóac galánta air agus hata faisiúnta. Níor dóiligh a aicne go raib sé ear éis fillead ó Meiriocá. Bí sé ag caiteam sigeiréir. Ag gabáil tairis dom, connaic mé go raib buisgin “ Tabs ” leagta ar an sclár le n-a ais.

Beannuigeas don triúr i nGaeilg. O’freadgair an beirt cois teinead go ciúin cheasta mé. Níor freadgair an boicín. O’árduig sé a mailí, agus leis sé fear as. Síleas gur mótuigeas na focla “ this lingo! ” as, ac ní rabas cinnte.

“ Deasuiġ anuas cois na teinead,” arsa tuine de’n beirt “ Tá an donas air le fuacht.”

Suídeas síos, o’amarcas ar an mbeirt a bí ós mo comair agus o’amarc siad-san orm-sa. Sgraipte mór fir do bí i ntuine aca. Crabadóan beag do bí sa bfeair eile agus é com caol le muineál cuirre-móna. Tosuigeamar ag cómráð. Níor labramar ac Gaeilg.

An faid do bí an cáinnt ar siubál bí an boicín tall ag amarc go droc-múinte orainn agus ag bogad a cinn díreac mar a déarfad sé—“ Mo truaig sib, a spriosána, ag labhairt an allamaís cáinnite sin.”

Tar éis tamail táinig cailín istead agus tug gloine biotáille dó. Labair sé léiti go hárd ar éad go scluinfimis, “ I reckon ” ar seisean mar bead sé ag magad fúinn, “ We must all speak this mediæval lingo

now," níor fheadair an cailín é, agus go deimhin sé mo mheas nár tuig sí é, mar ní raib ac corr-focal béalra aici.

"Óiolfair tú as na foclaib sin, a mic ó," arsa mise liom féin.

Com luath is a bí an cailín imitighe labras ós árd as tabairt cúl-amairc ar an mboicín.

"Cia hé an dailtín sin tall?" arsa mise.

Do geit an fear díreac mar buailfí é. Ba léir gur tuig sé gac focal dá ndubhas.

Tuig an beirt cois teinead céard do bí fúm a déanamh, agus sméir siad ar a céile. O'fheadair an fear mór mé.

"Mac lánamhan macánta atá 'na gcomhairle i bpoisgeacht dá míle don áit seo," ar seisean.

"Sé mo baramail go bfuil sé 'réis teacht ó Meiricá," arsa mise.

"Tig leat a beit cinnte go bfuil," ar seisean.

"Níor mór go mbead gaeoilg as a muintir," arsa mise.

"Tá, agus bí ariamh," arsa an fear.

"Ó tárla go bfuil sé i n-a béalóir com mór sin," arsa mise, "is baramlac gur éit sé fice bliadain ar a laigead i Meiricá."

"Níor éit, muis, ná dá bliadain," ar seisean.

"Cáide ó táinig sé abailé?" arsa mise.

"Níl sé ac trí seachtmainí ó soin," ar seisean; "is ar éigin o' áitín sé a muintir féin nuair a táinig sé abailé. Tá sé as cur faoi sa teac seo anois i leabair tige a átar."

Táinig buadail istead faoi seo, le himsint dom go raib cárr nua réir as peadar fada. Nuair a bí sé as págáil an tseomra labair an boicín leis.

"Look here, janitor," ar seisean, "you go and tell

the boss straight away that I won't have any objectionable parties in this saloon."

Thóbaíodh gur bain an focail "janitor," gáire asam, san trácht ar "saloon," ac bíos ró-feargach le gáire a déanamh. D'éirigh as in mo ceart-sheasamh.

"Dáiríre mo bhráthar!" arsa mise, "go mba maíle liom an cábóg sin a caiteamh amach ar an tsráid."

Preab an boicín 'na sheasamh agus é ar buile. Táinig sé i leith go dtí mé, agus ar seisean liom i nGaeilg—

"Má's ag iarraidh troí a bhaint asam atá tú, níl mé 's go' eiteach."

"Níl mé ag iarraidh troí a bhaint asat-sa ná as duine ar bít," arsa mise, "ac séard a bí fúm Gaeilg a bhaint asat, agus sé mo baramail gur baineas."

"Cábóg, an ead?" ar seisean. "Cábóg, a súaracáin! Cábóg a tabairt orm-sa agus mo mhuintir fá onóir agus meas leis na ciancail!"

"Má tá do mhuintir comh honórach sin," arsa mise, "níorb' iongnadh dóib' beith bródamail asat-sa."

Sáit peadar fada a ceann isteach sa doras faoi seo, an sean-dúitín 'na béal i gcomhairle aige, agus ar seisean liom—

"Má fhanann tú annsin, ag clampar leis an gcomharsanaíocht, tá faicéas orm na g-sroicéirí tú Teampall na Manach iníu."

B'fíor dó. D'fágas mo beannacht ag an mbeirt cois teineach agus d'imigh liom amach. Bí peadar fada romham ar an tsráid agus cárr nua aige. Bí an sean-gearrán bán comh gasta is a bí sé ariamh. Ar siubhal arís linn san mhoill.

San sgéal an ghairne buíde a déanamh de sroicéamar Teampall na Manach fá meadhon lae.

D'fágas mo céad slán ag peadar fada, agus rinneas ar teach an pobail. Níor doiligh é fágáil. Bí sé suíochte

LÁ FÁ'N TUAIŢ

AR ARDÁN SġATAM BEAG Ó'N MBEILE AMAC. BÍ FEAR AG
OBADIR ÓS COMAIR AN TSÉIPÉIL AG CUR CAOÍ AR BALLA.

"Bfuil an sagart istig?" aDeirim-se.

"Cia an sagart?" ar seisean.

"An tAitair Máirtín Ó Máille," arsa mise. "Nac e
sagart pobail an paráiste seo é?"

"Sé gan airmreas," ar seisean.

"Bfuil sé istig?" aDeirim-se.

DO LEAT A SÚILE AIR AGUS DO BREATHUIġ SÉ ORM Ó CEANN
GO TALAM.

"Deamán 'fios agam," ar seisean.

"Maisead, ba ceart go mbead fios," arsa mise,
"agus tú díreach ós comair an tséipéil."

"Ar ndóig, ní sa séipéal a comnuigeas sé," ar seisean.

"Is baramlac nac ann," arsa mise, "ac sé mo mear
nac bfuil a teac i bpat uainn."

"Tá sé deic míle talman uainn," arsa an fear.

NÓBAIR DOM TUITIM AS MO SEASAM.

"Mo corp ón seadac," arsa mise, "an dáiríre atá tú?"

"Ar ndóig, 'sead," ar seisean. "Cia an pát a mbeinn
ag magad fút? Tá dá teac pobail ag an Aitair Máirtín
—an ceann seo agus an ceann eile tiar i nġuirtín na
mbó. Is i nġuirtín na mbó comnuigeas sé. Ní tagann
sé annseo ac uair sa tseactmáin le aipreann an Domnaig
a léigead."

"Agus cia an bealac a račainn go ġuirtín na mbó?"
arsa mise.

"An bealac sin díreach ós do comair," ar seisean.
"Tá ġuirtín na mbó seact míle taob tiar den cnoc úr."

NÍ RAIB DON NEART AGAM AIR. BUAILEAS AN BÓCAR, AGUS
NÍORĖ FÁLLSÓIR MÉ 'GÁ CUR DÍOM. DÁ UAINNIGE AN T-AISTEAR
Ó LICÍN GO TEAMPALL NA MANAC, B'UAINNIGE I BPAT AN
BEALAC SEO; PORTAIG, FRAOC AGUS CLOCA GLASA—SIN A
RAIB LE PEICSINT AGAM, TOIR, TIAR, Ó TUAR AGUS Ó DEAS.

Níor casaċ ċom aċt corr-ċuine. Sílpeá gur i ċpásac a beiteá. Beiteá as fiafruige ċíot féin cáir imċis na ċaoine asus na beiteáis uait.

ċo réir mar bíos as siubal bínn as breacnuċaċ uaim so ċéar ar na héinib. Cuirim spéis mór ins na héanlait, asus as taisteal na tíre ċom, má's as coisiteaċt, as marcaiteaċt nó as roċaiteaċt a bím, bím as faire amaċ i ċomnaite orra. ċonnaic mé mo ċóċain mór ċíob an lá seo. Ní call ċom a ráċ so n-eiteallaċ an lon ċuib asus an spíoeisín ċarm ċac ré móiméaċ, ó ċaob so ċaob ċen bóċar. Is minic a ċínn an smólaċ as léimneac suas ó ċun an ċlaite so ċtí a ċarr asus as ċlanaċ leis isteaċ sa mbuaile. ċluininn foċram cois an ċlaite, ó am so ham asus, as amarc ċarm, ċínn an ċealbhan cáċa, nó an ċealbhan ċarrċa, nó an ċlasós, nó b'féirċ an ċealbhan creige. Ní hannam ċo moċuiginn "ċic, ċic," le m'ais, asus ċuiginn ar ball gurab i an buiteos a bíċ ann. Is ċearr i n-a ċiair sin so ċfeicinn an t-éinín buite as ċleasaiteaċt ar an mbóċar cúpla trois uaim, ac ċom luac is a ċuċaċ sé fá nċeara so mbínn as faire air, o'imċigeaċ sé ċe léim asus anonn ċar ċlaite leis. Uair amáin ċonnaic mé an caislín cloċ asus a ċéile, é féin 'na suite ar an nċéas uacċair ċe ċom eile. Is aisteac an ċiolla é an caislín cloċ. Níl áit is fearr leis a beic ná ar fíormullaċ tuim éigin, asus cé gur caislín cloċ a tuċtar air, is annam a luigeas sé ar cloic. Tamall ċearr ċar éis an lánamain seo a feicsint, cia ċífinn ac an snas breac? Šeas an biteamnac ar ċarr an ċlaite, ċuir sé a ċeann ar leac-ċaob, asus bain lán a óá súl asam, mar aċearfaċ sé liom, "cia tú féin, a ċuine ċóir, nó cia as tú?" Ó ċérċa nac ċpuair sé aon freasra uaim, leis sé sċreaċ as so ċíreaċ mar mionnán as méilċ, asus o'imċis leis.

an oreoilín beas fíor

TAR éis tamaill shuídeas fúm ar an sclaiðe le mo sgit a leisint. Tosuigeas ag breacthuşað uaim tairt timceall na tíre. Fao mo raðaire uaim, ní raib duine ná deoraide le feicsint. Bí sé com ciúin sin go bpeafá an fear a cloisint ag fás. Bí na héanlaít féin i n-a dtost. Díreach ós mo comhair bí sean-préacán—níorb é “An Préacán Mór” é—ag spais-deoireacht leis féin ar nós sean-mhinistéara, ac ní raib oiread is “cás” as. Taoð tair díom bí sgata de síocánaib ag iarraid bíd fá’n sgréapóis, ac mo truaig go deo iad! ‘sé mo meas gur beas a bí le fágáil aca. B’fada liom gan duine a casað dom. D’éirigeas im’ seasam agus do bailigeas liom.

Ar deiread tair connacas sean-fear agus asal ar bruaic portaig ar an taoð tall de’n claiðe. Rinneas ortá ar lom mo dícill. Bí dúcán mónað ar bruaic an portaig, agus bí an sean-fear ag líonað na móna as béal an dúcáin agus ‘gá cur ar an asal. Bí an oiread sin fuadair faoi leis an obair seo nár mótuig sé mise ag druoidim leis. Séasas ar fead sgataim ag péacaint air. Oreoilín beas fíor do bí ann, ac bí sé com lútmair le gírrfíad lá earraig. Cé go raib sé ‘na seanóir ní raib cuma na haoise air ac oiread liom féin. Bí a cuio gruaise com dub le gual ceardcan, agus ní raib fiú crit i n-a gégáib. Níor casað leipreacán riam dom, ac má castar coirde sé mo baramail go n-aicneocat as an bfeair seo é, mar ní túisge leagas mo súil air ná cáimig gréasaide na sgillinge im aignead. Fá deiread is fá deoró labras leis an sean-fear.

LÁ FÁ'N TUAIȚ

“Bail ó 'Díá ort,” arsa mise.

O'arduiḡ sé a ceann go haibéil agus bain sé lán a d'á súl asam. Ní fáca tú ariam éadán ba greammaire ná mar bí air. Bí a cuio mailí com mór le dosán aicinn agus iad com túb le sgiatáin an féic móir. Bí a d'á súil com glas le rosgaib fíir i tús a óise. Bí an oiread roc 'na craiceann is beaḡ i mbun sean-bíle crín. Ní raib o'féasóis air air aḡt dosáinín amáin ar gac leiceann.

“Díá 's Muire tuit, a dtair,” ar seisean liom, as baint a cáibín de.

“Lá breáḡ fuar, buídeacas le 'Díá,” arsa mise.

“Lá breáḡ fuar folláin, a dtair,” ar seisean.

Tuigeas i n-a díaró sin gur sagairtín a síl sé a beic ionnam—ní nárb iongnad, mar ó batáis mo cinn go bonn mo coise, ní raib dat ar mo cuio éadais ac iad com túb le sméir. Ó tárla gur mian liom beagáinín beag grinn a baint as an sean-ouine, níor leigseas tado orm.

“Tá sé com maic tuit suíde fá do bonnaib, a dtair,” ar seisean liom; “is fearr suíde gearr ná seasam fáda.”

Sroic mé barr an claiḡe agus suíḡ mé fúm. Níor labair ceactar asainn ar feaḡ sgataim. Lean seisean o'á cuio oibre, agus ó tárla nac raib don cáiteam aimsire ní b'fearr asam-sa, o'amarcas air do réir mar bí sé as bailiú na móna, bíḡ an t-asal as imteact le fán. Ní túisge o'feicead an sean-fear sin ná tósad sé maíde tḡaishin do bí leagta cois an claiḡe agus tḡad sé pinneán fá'n asal, as spalpad na mionn san am céadna. Ac ní raib don anaḡain 'na cuio easgaine, agus siúḡ is gur minic tḡad sé pinneán fá'n asal, níor buail sé oiread is uair amáin é, agus sé mo baramail nac mbuailfead ar a anam.

Labair sé liom i ndeiread na d'álaḡ.

LÁ FÁ'N TUATH

“Go Suintin na mbó atá tú ag dul, a dtair?” ar seisean.

“Go díreac glan,” arsa mise. “Tá fúm an tdtair Máirtín feicsint. Úfuil aicne agat air?”

“Maise, cia an éall naé mbeaó, a dtair,” ar seisean. “Naé é sagart an pobail seo é. Maise, is lágac an tuine boét é an tdtair Máirtín. Ní fáca tú ariam créatúr coim deas síbéalta leis.”

Corruig an t-asal faoi seo.

“Maise tá mé sáruigte agat ó maidin, a múirnín!” arsa an sean- fear ag tabairt leaóige do’n élaíde leis an maide draígin. Ba minic na focla “a múirnín” as a béal dá mba liom-sa nó leis an asal beaó sé ag labairt, agus rud eile, cuireaó sé “in” i ndiaó gac ré focal dá leigeaó sé as a béal.

“Cia an cineál fir é an tdtair Máirtín?” doirim-se.

“Gallóta mór atá ann, a dtair,” ar seisean. “Craistín mór fir é. Níl tú féin ró-éitce, a dtair, bail ó ‘Dia ort,” ar seisean, “ac níl ionnat ac spíveoigín i gcomórtas leis an dtair Máirtín. Fear an-éirpiseac é.”

D’imtig an t-asal ar fán faoi seo ag iarraid feotanáin.

“Maise ní éubraó triúr aire dúit, a múirnín,” arsa an sean- fear, ag tabairt snaoim don élaíde do leag cúpla cloc. D’fíll an t-asal. Tosuig an sean- fear ag obair arís. Níor labair sé hu ná há ar feaó nóimio. Stao sé annsin, agus ar seisean—

“Is cosmáil le fros é—
Dol ag faó é.”

“Ar ndóig ní hé an tdtair Máirtín atá tú a éur i gcomórtas le fros,” doirim-se ag leigint orm go rabas sgannruigte aige.

"Nár leigíó 'Dia," ar seisean, "áct is amlaíó a táinig an sean-focal sin cum mo béil le ceist a cur ort. Bfuil don gaeóil agat ar fros, a dtair?" ar seisean.

"Ar ndóig tá," arsa mise. "Tá luasgán a' claióe agam."

"Bfuil don ainm eile agat air?" ar seisean.

"Tá, muis," arsa mise. "Tá leipreadán na laóaióe agam."

Bain an t-ainm sin gáire as.

"Maise is fíor óuit, a dtair," ar seisean, "áct tá ainm a sáruióste agam-sa."

"Ar ndóig níl?" arsa mise.

"M'anam go bfuil," ar seisean.

"Amac leis," arsa mise.

"Tá an Capaillín Uaine" ar seisean. "Nac óeas an t-ainm é?"

Leigead leis gur óeas an t-ainm é, áct sé mo méas gurab amlaíó a cum sé an t-ainm uaió féin, mar níor éualas ariam ná ó sóin é.

O'iméig an t-asal ar fán an tríomáó huair.

"Maise go dtactaíó an donas tú, a múirnín!" arsa an sean-fear ag tabairt álaíóte air. "Go bpóiríó Mac Muiire orm!" ar seisean annsin, "nac óána an maise dom é ag spalpaó agus ag easgaine os comhair saóairtín."

"Ar ndóig ní saóart mise," aóeirim-se.

O'amarc sé go géar orm.

"Maise nac eaó a múirnín?" ar seisean. "Sé mo baramail gur ag fonómáio atá tú. Nac eaó anois?" ar seisean.

"Ar m'anam nac eaó," arsa mise.

"B'féioir gur áóóar saóairtín mar sin tú, a múirnín," ar seisean.

"Ní heaó," arsa mise.

LÁ FÁ'N TUAT

“Maise, tá cuma saḡairtín ort, ar don nós,” ar seisean.

“Ní fágann sin gur saḡart mé,” arsa mise. “Is minic a bíos cuma aingil ar an diabhal féin.”

“Deamán bréas atá aḡat sa méir sin,” ar seisean. “Aḡus deir tú liom naḡ saḡart tú.”

“Deirim,” arsa mise. “Níl don dá ceirḡ ar ōruim talman a bfuil oireadḡ deitḡir eatorra is atá iḡir mo céard-sa aḡus céard saḡairt.

b’faiḡeac mé ar ōtús go sḡeapḡad sé gur mé an diabhal féin, ac ní raib sé com hamarḡeac sin, ná baḡḡal air.

“Maisead,” ar seisean tar éis nóimioin, “b’féirḡ gur ministéirín tú, a múirnín.”

“Nár leirḡ ōia!” arsa mise.

“Tá mé buailte aḡat, mar sin,” ar seisean.

“Tabair iarraḡt eile faoi,” arsa mise.

Illacḡnuiḡ sé ar fead sḡataim. ō’arḡuiḡ sé a ceann annsin, aḡus leir sé sḡairt ḡáire as.

“Maise a ōreatáirín mo croiḡe tú,” ar seisean,

“b’féirḡ gur fear ōliḡeac tú.”

“Tá aḡat i nḡeiread na ōalac,” arsa mise.

“Maise, cia an ōocar, a múirnín?” ar seisean “is minic a bí fear ōliḡeac féin cneasta.”

Táimḡ faicḡíos air annsin go raib ruḡ éirín as an mbealac ráiḡte aige, aḡus tosuiḡ sé aḡ cur síos dom ar cneasḡacḡ aḡus ar macántacḡ ōliḡeacóirí Conamara. Tar éis tamailḡ buailḡas im seasan.

GIORRUIZEANN BEIRT BÓÐAR

“**T**Á SÉ I bPÁD SA LÁ,” ARSA MISE. “NÍ MÓR DOM
COISCÉIM A bAINT AS.”

"Beir mise aS dul sGatam siar leat," arsa an sean-fear. "Siorruiġeann beirt bōtar."

Τὸ ἴδιον ποῦ καὶ ἡ ἀποκρίσιμος ἐστὶν ἡ ἀπάντησις.

“ Úphuil uíthar an tsean-focail sin aṣat, a múirnín? ”
 ar seisean liom, agus sinn aṣ déanamh siar ar croíbe
 ar n-óicill, agus an sean-asal aṣ soṁarnaisíl romáinn.”

"Níl muis," aDe1R1m-re.

“Innseófaid mise duit é,” ar seiseán. “D’imigh
an Iobán Saor agus a mac ar turas, lá.

“ ‘A míc,’ ar seiseán le n-a mác, ‘Siorruis an bótar.’

“ ‘Ní tís liom a gíorradán, a ačair,’ ar seiseán,
‘ačt siubál go tapaíð.’

“ ‘Níl áon mairt leat, a mhic,’ arsa an Tóibín Sáo.
‘Caithimís pilleadú ádhaille.’ ”

“D’fíl síad abaille. Ar maidin lá ar n-a báraó
d’imčíš síad an dara huair.

“ ‘A míc,’ arsa an Gobán Sàor, ‘giorruig an bótar.’ ”

“ ‘Ní tís liom a shiorraí, ar seisean, ‘ádt siubál
go tairéib.’

“ ‘Níl don mair leat, a mhic,’ arsa an Gobán Sàor.
‘Caitefmìo filleadò adailte.’ ”

“Nuair a táinig siad abhaile d’innis an mac d’a máthair na focla duhairt a dtair leis.

“ ‘Maiseadh, nac tú an mac gan céill!’ arsa an mháthair. ‘Nuair a dhéarfás t’áthair leat an bóthar a shiorraic an mbárad, tosúis ar sgeal, agus geallaim duit nac bfuilfid sé?’ ”

“AR mairdin lá ar n-a báraic t’imctiḡ siad arís.

“ ‘A mhic,’ arsa an Jobán Saor, ‘giorruig an bótar.’ ”

“Tosúig an mac ar sgeál, agus níor mótuig siad an t-am ag sleamnuighéad tarta gur sroic siad an áit a rabhadar ag dul. Sin agat ughdar an tsean-focail, a mhúirnín,” arsa an sean- fear.

Níor sáruigead an sean-focail an turas seo, mar is mór do giorruig a cuio sgeálaidheacta an bótar, is níorb fáda go dtáingamar go dtí cros-bótar agus dubhairt an sean- fear liom go scaitpimis sgarad ó céile.

“Cáirde go dtí Gairtín na mbó?” aDeirim-se.

“Maise, tá píosa maít bainte agat de,” ar seisean.

“Sé mo meas go bfuil,” arsa mise, “fá ráð is go bfuilim ag siubhal an bótair ó maidin. Áct, an dtiocfaid leat innsead dom cía an t-ácar atá le siubhal agam?”

“Maise, tiocfaid, a mhúirnín,” ar seisean. “An bfeiceann tú an geata bán sin fad do raodaire uait ar taobh an tsléibe?”

“Feicim,” arsa mise (ní dúbtras “cím” le Connactad ariam).

“Maise, naé tusa a bfuil an rosg glan agat, a mhúirnín!” ar seisean. “Sílfeá gur mac tuaithe a beaó ionnat. Lean do srón go dtí an geata sin,” ar seisean, “agus sgataim siar ón ngeata, tiocfaid tú go dtí cros-bótar. Má iompuiġeann tú ar taobh do láimhe clí annsin agus an bótar a siubhal go ceann míle tiocfaid tú go dtí sean-roiligh. Míle go leit ón sean-roiligh tiocfaid tú go dtí tobar beannuighe. Siubhal leat ann sin go ceann leat-míle eile, agus beid tú——”

“Ag tead an tsagairt?” aDeirim-se.

“Ní beid, ná baogal air,” ar seisean. “Beid tú i gcorp-lár an cúrraigh is mó i gConamara!”

Séiteas mar buailfí buille orm.

“Ar an ádhbar sin de,” arsa an sean- fear, “tá sé comh maít agat gan an bealac sin a tógáil.”

"Sé mo baramáil go bfuil," a deirim-se.

"Maise," ar seisean, "má tionntuigeann tú ar taobh do láimhe deise, agus an bótar a cur díot go ceann míle tiocfaid tú go dtí portac beag. Míle go leit ó'n bportac tiocfaid tú go dtí sruacán agus cis thairis. Míle ó'n sruacán tiocfaid tú go dtí teac bán agus páircín deas péir ar a cúl. Níl áit siota de'n bótar le siubhal agat as sin go bfeicfid tú geata glas aomair ar taobh do láimhe clí. Sin é geata an tsagairt."

O'fágas sláir ag mo caraio agus buaileas an bótar. O'imtigh seisean leis ag tiomáint an tsean-asail roimhe. Bí an oiread gloo as is dá mbeadh sé ag tiomáint na mílte beithídeac. Fá dheireadh thiar glan sé as mo raobarc.

Bí an seolaí eug an sean-duine dom comh fada sin gur b'éigin dom é a rádh agus o'at-rádh liom féin mar déarfá paidir, le fairsíos go n-imteodadh sé as mo meabhair—míle ó'n ngeata bán go dtí an portac, míle go leit ó'n bportac go dtí an sruacán, míle ó'n sruacán go dtí an teac bán agus siota de'n bótar ó'n teac bán go dtí teac an tsagairt.

Áit dá doilige bí sé cuimniúghadh ar an seolaí eug sé dom, níorb' féidir a rádh go raib' sé mí-éart. Thit gach uile rud amach díreach mar o'innis sé dom é. Sroiceas an geata bán, an portac agus an sruacán, i ndiaid a céile agus rinneas ar an teac bán ar lom mo dícill.

Bíos ag dul suas in aghaidh chnuic ó o'fágas an sean-fear. I ndeireadh na sgríbe sroiceas barr an chnuic. Ag aitharc tarm dom, connacas go rabas i gcorp-lár na mbeann, iad 'na gceart-séasam ar gach taobh díom gach ceann díobh níos áirde agus níos uathásáige ná a céile. Bí cnoc mór maol fada ar taobh mo láimhe deise, agus beann bearnac go díreach mar beadh cior coiligh ar taobh mo láimhe clí. Tré gach bearna o'féadhas an fairsige o'feicsint agus í ag lonnradh fá thairneam na gréine.

SEASAS AR FEAD TAMAILL LE LÁN MO SÚL A BAINŢ AS A RAIŢ
LEAGŢA ÓS MO COMAIR. UÁ MBEAD NA MÍLTE AG IARRAIŢ
CAINŢ A BAINŢ ASAM BAINFEAD AN RAŢARC SIN AN GLŢR
DÍOM. AN BÉAL IS BINNE DÁR LABAIR ARIMH BA BINNE É
'NA TOST NÁ AG LABAIRŢ I LÁR NA MBEANN ÚO.

BUAILEAS AR M'AGAIŢ. AR ŢRUIM AN ĆNUIC MAOIL AR
ĆAOB MO LÁIME DEISE ĆONNACAS AN ŢEAD BÁN. ŢEADĆIN
FÍOR-ĆEAS A BÍ ANN, SRÁID ÓS A ĆOMAIR AGUS PÁIRCĆIN DEAS
FÉARAC AR A ĆÚL. "FOIGIO LEAT ANOIS, A ŢREACÁIRĆIN MO
ĆROIDE TÚ," AŢEIRIM-SE LIOM FÉIN, "ĆÁ TÚ I NGAR DO
ĆEAD AN ŢSAGAIRŢ FÁ ŢEORĶ. NÍL ACŢ GIOTA DE'N BŢĆAR
LE SIUBAL AGAT GO DĶÍ AN GEATA GLAS."

GIOTA DE'N BŢĆAR AN EAD? MÁ'S GIOTA DO BÍ ANN NÍOR
MAIT LIOM AN T-IOMLÁN DO BEIT RŢMĆIN MAR SGĶIB SIUBAIL.
BA BEAG AN MÉAD DO BÍ SIUBALŢA ĆEANA AGAM, Ó SGARAS
LEIS AN SEAN-DUINE, I SGOMH-MÉAS LEIS AN NGIOTA ÚO. ACŢ
ĆÁ DEIREAD LE GAC AON RUŢ, BÍŢD SUR BŢĆAR NŢ SGÉAL
FÉIN ACÁ ANN, AGUS B' É DEIREAD AN SGÉIL SEO SUR ŠROICEAS
GEATA GLAS FÁ DEIREAD.

SEO ISTEAD AR ŠRÁID AN ŢSAGAIRŢ MÉ. BUAILEAS AN
DORAS. ĆÁINIS BEAN ŠLACŢMAR MĆEADON-AOSTA AMAĆ.
ĶEANNUIGEAS DÍ, AGUS BEANNUIŠ SISE DOM-SA.

"ŢFUIL AN ĆĆĆAIR MÁIRCĆIN ISTIŠ?" AŢEIRIM-SE.

"MAISE, NÍL, A MŢIRNĆIN," AR SISE. "Ţ'IMĶIŠ SÉ GO
DĶÍ AN ĆLOĆÁN AR MAIDIN."

BA BEAG NÁR ĆOSUIGEAS AG LUAD NA MIONN. BÍ DÁ
DĶRIAN DE'N LÁ ĆAIŢŢE AGAM AG ĆŢRAIDĶEACŢ AN ŢSAGAIRŢ
ÚO, AGUS GAN É RŢMĆAM NUAIR A ŠROICEAS A ŢEAD I NĶDEIREAD
NA DÁLAC! DUBAIRŢ AN BEAN LIOM NAC RAIŢ SÚIL AICI LEIS
AN ĆĆAIR MÁIRCĆIN GO DĶÍ MAIDIN LÁ AR N-A BÁRAC. ĆUG
SÍ CUIREAD DOM BUALAD ISTEAD AGUS CUR FŢM GO MAIDIN.
DUBRAS LÉI NAC MBEINN ĆOM DÁNA SIN, AC GO BŢFILLFINN
AR N-A BÁRAC LEIS AN ĆĆAIR MÁIRCĆIN D'FĶEICSINT.

teac b'án na féile

A mac liom ar fuo na bfu. Tugas m'asair ar an mbótar agus mo cúl ar teac an tsagairt. Ní fada do triallas go dtáinig tuirse orm.

“Maise, mo truaš tú, a maicín,” a deirim-se liom féin, “nárú amaitheac an maise duit an cuireadh úo d'eiteac?”

B'fíor dom. Ba garú an gothaó a bí ar an tráchnóna. Níor duit an dorcadhas go fóill, aót ba gearr go dtuitfeadh. Bí an saot coir-dothair láidir agus í as dul tríom mar saigeadh. Bí mór beas báistíge as tuitim.

Ní raib teac le feicsint ac an teac b'án. “M'anam,” arsa mise “go scaitfeid mé d'idean iarraid ar muintir an tíge b'án.”

Ní cúisge do ceapadh ná do rinneadh. Níorb fairsóir mé go dtí an geata agus istead liom ar an tsráid. . . .

I n-earball an lae, do sroiceas an teac b'án. Seasas ós a comair agus duibras liom féin go mbuailfinn istead le d'idean oíche d'iarraid ar muintir an tíge.

D'amarcas im mór-timceall. Sráid sátae mór do bí innti, agus locán ar taob amáin di. Bí bárdal agus dá lachain as snám ar an locán agus iad as grásgaíl ar a noiceall. Bí sgata de cearcaib bailighe cart timceall an dorais as fuireadh le cur na horóche. Bí cruac mór móna ar an taob ó deas de'n teac. Bí páircín mín-fómar ar cúl an tíge agus dá éoiríge as innti. Bí an cnoc 'na columáin díriú as sin suas, agus

LA PÁ'N TUAT

as breacnuḡaḡ suas dom níor féadḡas a mala o'feicsin ar an dóbhar go raib sé pá néall ceata.

Deannuigeas isteaḡ ar an doras. Ili raib boct ná noct rómhḡam aḡt bean an tige féin. Bí sise 'na suirḡe cois teineadḡ agus í as sníomacáḡn. Nuair connaic sí cuici isteaḡ mé, buail sí 'na seasamḡ agus cuir sí na mílte páilte rómhḡam. Deainín beas bídeac a bí innḡi agus í comḡ gasta le circín. Cuir sí stól cois teineadḡ, ḡlan sí le n-a haprún é, agus dubairt sí liom deasugḡaḡ anuas. Rinneas amhlaidḡ. Siar léitḡi annsin go seomra eile, agus aniar arís léitḡi agus cupán blátaige aici.

"Ól deocḡ," ar sise, as síneadḡ amac an cupáin cuḡam.

Níor teastuigḡ an dara cuireadḡ uaim.

"Slán an máitḡeadḡ," arsa mise, as breit ar an ḡcupán agus as ól a raib ann isteaḡ im' éraos mar o'ólpaḡ cat leamḡnaḡt.

Siar arís léitḡi ḡan hu ná há aistḡi agus aniar léitḡi tar éis nóimḡoín agus cupán eile aici agus é líonta go beal. O'ólas an dara cupán comḡ maítḡ céaḡna.

Suirḡ sí fúitḡi annsin agus bí seanḡas as an mbeirt asainn cois teineadḡ. O'innseas oí m' imḡeaḡta ó o'páḡas ḡaillim. Nuair éuala sí go raḡas ḡan biaḡ ó maíḡoín ḡannruigḡ sí.

"Sáḡaílḡo Mac Dé sinn!" ar sise. "An créatúir! ḡan blas le n'ite ó maíḡoín! M'anam, maise, ḡur tusa an mac mí-fortúḡnac!"

Suas léitḡi, agus bí saotḡar an domhain uirtḡi ar feadḡ tamailḡ as ḡléas bíḡ dom. Cuairḡ sí soirḡ go oḡí an ḡarrḡa le pataí a baint. Ar bḡilleadḡ go oḡí an teadḡ oí, tosuiḡ sí 'ḡá ḡḡlanadḡ go díreacḡ mar beadḡ a hanam air. Nuair a bí na pataí ḡlanta aici cuairḡ sí go sac plúir do bí ar cúl an dorais agus bain sí oá mām plúir cruítḡneaḡta as le bunnḡs a oéanaim. Níor stop sí aḡt as cainntḡ faid is a bí an obair seo ar siubal aici. Ó

LÁ FÁ'N TUAT

am go ham breacnuigeaó sí amac ar an doras, agus
deireadó sí :

“ Is fada amuis Máire.”

“ Maise, cia hí Máire ? ” deirinn-se liom féin as
clos na bpocal so dom.

Ní fada tú ariam bean com gnótae is do bí Cáitín—
b'in é ainm mná an tíse—ar fead ceatramad uaire.
Síltea go mbeaó na mílte leis an suipéar a caiteam
i leabair fíri amáin. Ba truae cráíote liom nár féadae
cabair ná connam a tabairt di. Bíod na muca as teac
isteaé sae ré nóimio as sátae a srón isteaé i nsa
uile ruó agus as cur feirse na cruinne ar Cáitín. Bíod
an bean boet as déanam orta go basartaé, agus as ráó:
“ Gabair soir ! ” “ Fágaí sin ! ” “ Droé-rae oraib ! ”
agus a leicéiví. Bead sé com maíe dí beie as feadaisil.

Ar deireadó tíar, le cabruaó léití, gabas-sa orm féin
an biaó do cosaíe ar na mucaib, agus tosuiséas as
basairt orra go borb, agus sa deireadó as caiteam
aitinneaca leo.

Bí an gleo so ar siubal agáinn nuair adubairt Cáitín,
as breacnuiaó amac an doras di,

“ Tá Máire as 'ul aniar.”

máire ós is pádrais bán

NÍORÚ fada 'na díaró sin go scuallas Máire isteach
cuḡainn ar an tsráid. D'árdúigeas mo céann le
feicsint cia'rú í péin. Táinig sí go dtí an doras,
agus, ar bfeácaint an strainséara úi, seas sí go cútal
ar an tairsiḡ. Ó tárla gur seas, bí uain agam le lán
mo súl a baint aisti.

Beirim mo deimhin díb gur deas an cailín do bí innici.
Ní raib sí tar sé bliadna déas d'aois. Bí sí pionn-bán
agus cúl dualaḡ gḡuaise uirri. Bí a curḡ gḡuaise go
cloipeaḡ anois tar éis na gaoite. Bí clár a héadain
com min leis an gceannabán, agus, dá mbaḡ file mé,
cuirfinn a craiceann i gcoim-meas leis an sneaḡtaḡ,
agus a béilín i gcoim-meas leis an gcaor caortainn.
Ní féadpá a ráḡ ciaca leis an lile nó leis an rós ba
mó bí a gḡuaḡ ag toul i gcosmaileaḡ. Bí sí cos-lomnoḡ,
agus ní fáca tú ariam rúitín ná coisín ní ba deise ná
mar bí fúiti. Bí piḡín ar iomcúr aici, agus é lán de
leamnaḡ. Ba léir go raib sí tar éis na ba a bleaḡain.

"Tabair deoḡ leamnaḡta do'n duine uasal, a Máire,"
arsa Cáitín.

D'imtiḡ Máire siar leis an mbainne do séaluḡaḡ, agus
nuair a bí sé séalúigḡe aici táinig sí aniar agus tairḡ
sí deoḡ dom. Bí an oireaḡ ólta agam céana is do bí
le mí roime sin, aḡt ó tárla gurb í Máire tairḡ dom é,
ar mo bás níor féaduas a heiteaḡ.

"faduig teine, a Máire," arsa Cáitín, agus í ag
dórtáḡ cupán bainne ar an bplúr.

Bí teine sátaḡ mór tíos céana, aḡt ba deacair Cáitín
a sásam. D'imtiḡ Máire soir agus anoir léiti gan moill

LÁ FÁ'N TUAT

AGUS BACÓG MÓNA AR IOMÉUR AICI. CÁIT SÍ AN BACÓG AR AN TEALLAC AGUS ÉROIM SÍ AR AN TEINIÓ FÁDUŠAÓ.

BA MIAN LIOM-SA CAINNT A BAINTE AS MÁIRE, MAR SIÚO IS SUR BINN Í ŠAEBILŠ CÁITÍN BA DEIMHIN LIOM SUR BINNE Í ŠAEBILŠ MÁIRE, CÉ NÁR MOCHUIGEAS FOCAL AISTE ŠO OTÍ SEO.

"BA MÁIT LIOM," ARSA MISE LÉITÍ SA DEIREAÓ, "DÁ MBEAÓ FIOS AGAM AR AN ŠCAOI IS FEARR LE TEINE A FÁDUŠAÓ."

"MÚINPÍO MISE DUIT É," AR SISE.

NÍL DON ÉALL DOM A RÁÓ ŠO RABAS TOILTEANNAÓ ŠO LEOR AR CÉACT O'FÁŠÁIL UAITÍ. ŠO DEARBÓTA NÍ MINIC A BÍ MÚINTEOIR BA DEISE AG DUINE NÁ MAR BÍ AGAM-SA AN LÁ ÚO. LE CRUČUŠAÓ SUR MÁIT AN TEAGASŠAIDE Í, AGUS SURÓ AIREAC AN ŠGOLÁIRE MISE SAN AM CÉADNA, CUIRFEAÓ SÍOS I NDIAÓ A CÉILE ŠO DÍREAÓ MAR O'FÁDUIŠ SÍ AN TEINE.

NUAIR BÍ AN BACÓG CAITTE AR AN TEALLAC AICI, RUG SÍ AR AN CLÚ AGUS ŠARRAINŠ SÍ AN TEINE AMAÓ Ó'N MBAC. ANNSIN CUIR SÍ NA FÓIDE B'FUIDE I N-A SEASAM AR A ŠCEANN LE CÚL NA TEINEAÓ, CUIR SÍ NA HAITINNEACA DEARŠA 'NA SEASAM IN AŠAÍO NA BPOO, AGUS O'FÁDUIŠ SÍ NA FÓIDE BA ŠIORRA IN AŠAÍO NA N-AITINNEACA ÚO. RÉIR MAR BÍ SÍ AG FÁDUŠAÓ NA TEINEAÓ, CUIREAÓ SÍ NA FÓIDE FADA AR A ŠCEANN, AGUS DÁ MBÍOÓ DON FÓO NÍ B'FUIDE NÁ AN CUIO EILE, DÉANFAÓ SÍ DÁ LEIT DE TREASNA A ŠLÚINE. DÁ MBÍOÓ FÓO AR BIT ACA DO-BRISTE, BUAILFEAÓ SÍ IN AŠAÍO AN BAIC É, AGUS IS AICI A BÍ AN ÉIALL ŠAN A ŠLÚINÍN A ŠORTUŠAÓ. ÚRISEAS-SA CEANN NÓ DÓ DÍ, AÉT CREIDIM SUR ŠGIÓBTA AGUS SUR DEAS-LÁMAIŠE O'FÉAÓFAÓ SÍ AN OBAIR A DÉANAM Í FÉIN. O'ISLIŠ AN DEIRT AGAIMN AR AR NŠLÚNA ANNSIN, AGUS ČOSUIGEAMAR AR AN TEINE A ŠÉIDEAÓ LE N-ÁR ŠCUIO ANÁLA. AÉT DO RÉIR MAR BÍ MÁIRE AG DEARŠAÓ NA TEINEAÓ IS AMLAÍO DO BÍOS-SA 'ŠÁ CUR AS.

"Nac fada atá an teine ag deargadh, a Máire,"
dveireadh Cáitín anois is arís.

"Tá an móin beagán tais," dveirinn-se, rud nár
fíor dom, go bpoirir Dia orm, mar is mé féin ba
cionntaé leis an trioblóid uile.

Acht fá dveireadh is fá deoir bí an teine deargtha agaimh
—nó, má's fírinne glan atá uair, ag Máire—agus a
leitéir do teinir ní fada sib ariamh. Ní cúisge bí sí
deargtha ná táinig Cáitín aníos agus pota mór fataí
aici. Rug Máire ar an lúib do bí ar an gcrocaid, sáit
sí isteaé i ndúirínib an pota í, agus cuir Cáitín an
pota ar crocaid ós cionn na teineadh. D'easuiú Máire
ait feileamhnaé don greideal annsin, agus cuir Cáitín
síos an bonnóg. Nuair bí sin déanta lion Máire an
citeal agus cuir sí síos é sin comh maith céadna. D'earg
an teine fá tóin an citil, agus ba gearr go raib sé ag
fíuadh ar croide a dícill. Nuair mótuig Máire ag
fíuadh é, lion sí an taepot agus cuir sí i n-a shuíde
ar fóo é. Carrainig sí amach lán an tlu don ghríosaé agus
cuir sí faoi é. San am céadna cuir sí síos cúpla uib.
Ba léir nac mbeadh don easbair bíd oraimh ar don cuma.
Nuair bí an ghnó so ar siubal cuair Cáitín go dtí an doras
agus ag féadaint siar di, ar sise :

"Tá pádraig ag 'ul aniar." Tamall i n-a diair sin
mótuigheas pádraig ag 'ul isteaé an geata agus é ag
tiomaint asail roimhe, dar liom. Tár éis an t-asal do
seolaí soir, táinig sé go dtí an doras, agus ar bfeicsint
an strainséara dó, seas sé go cútal ar an táirsig go
dveireadh nár do seas Máire leat-uair roimhe sin. Sasúr
beag deas a bí ann, timceall dá bliadain deas d'aois,
agus níor doilig a aithe gur dearbhrádaí do Máire é.
Bí a agair comh geal leis an ngréin, agus níl rosg an
tseabhaic seilge níos glaine ná mar bí a rosg-san. Bí
Máire fionn-bán, acht má bí, ba báine i bfuad is i bfuad

PAȚORAIȚ NÁ Í, AȚUS FOLT CASTA AIR, AR NÓS OLNA UAINÍN MÁRTA. BÍ SÉ COM CAOL LE HEASÓIȚ AȚUS DO RÉIR COSMAILEADȚA, COM LUAT LE ĢIRRĤIAȚ. BÍ CULAIȚ BÁINÍNÍ AIR, AȚUS CAIPÍN OLNA AR A ĆEANN. ĤEARAĆȚ A MÁĆAR AȚUS A ĤEIRĤSEATAR, BÍ SÉ COS-LOMNOĆȚ.

“TABAIȚ SOP ĤÉIR DO'N ASAL, A MÁICÍN,” ARSA CÁITÍN LEIS. “ÍÍIORĤ IONGNAȚ ĤÁ MBEAȚ AN CREÁCÚIR CAILITE LE NOCRAS.”

O'IMĆIȚ PAȚORAIȚ AR AN TOIRT AȚUS, TAR ÉIS SOP ĤÉIR AȚUS PIGÍN ĤÍOR-UISGE A TABAIȚ DO'N ASAL, O'ĤILL SÉ ĢO ĤĆÍ AN TEAC AȚUS ĤEASUIȚ ANUAS COIS TEINEAȚ. BÍ SÉ ĢAN LABAIȚ ĢO ĤĆÍ SEO. ĤÁ CÚĆALAĆTAIRĤE Í MÁIRE NÍOR CÚĆAILE Í NÁ PAȚORAIȚ. ĢUIȚ SÉ ĤAOI ĢAN ĢÍOS AS. LEIS AN AIMSIR A ĤRÉAȢAȚ ĤOSUIȚ SÉ AR MÉARAĆA A ĤOS A COMAIREAM—NÓ, AR AN ĢCUIȚ IS LUȢA ĤE, ĢAȚ SÉ AȢ ĢĢRÚĤUȢAȚ A CUIȚ COS COM ĢÉAR SIN ĢUR ĆEAPAS ĢURĤ É SIN AN ĢNÓ A BÍ IȚIR LÁMMAIȚ AIGE.

“PAȚORAIȚ ATÁ ORĆ-SA, AN EAȚ?” ARSA MISE LEIS SA ĤEIREAȚ.

“SEAȚ,” AR SEISEAN.

“PAȚORAIȚ BÁN ĤUȢAS MUIȚ AIR,” ARSA CÁITÍN, AȚUS Í AȢ CASAȚ AN LAMPA.

“MAISE, OIREANN AN Ĥ-AINM ĤÓ,” ARSA MISE. “PAȚORAIȚ ATÁ ORM-SA, Ĥ LEISIN, ĆE NAC PAȚORAIȚ BÁN MÉ.”

LIONTIGE SUAIRC SÁSTA

NÍ fáca tú ariam bean a bí com bródamail is bí Cáitín ar gcloistin ví guró ionnann ainm dom-sa. is do pádrais bán. ní raib pádrais féin mí-sásta aét com beag.

Ní raib uain agam le tuillead cainte a baint as pádrais gur buail duine eile istead. Sean-fear do bí ann, agus duhairt Cáitín liom guró é a hatair é. Labras leis an sean-fear ar fead tamail aét bí sé com manntac sin gur deacair é tuigsint, agus fá deiread leigead do.

Bí na fataí bruite faoi seo, agus tóg Máire de'n teimó iad. Bí sí 'gá otaomad ar an gciseois nuair táinig fear eile istead. B'é fear an tige féin é. fear mór milltead do bí ann, agus é com láidir le fatac do réir cosmaileadta. Bí sé ag liatacan, aét b'fúasta a aithe go raib sé pionn-bán i otús a óige, agus gur uaird-sean do fuair Máire agus pádrais a gcuid cas-gruaise báine. Veannuig sé go cneasta dom, agus cuir sé fearad na fáilte roim. Sílteá gur rí ag cur fáilte roim árd-flait a bead ann, aét amáin naé otug rí riam beannaad do duine com croideamail cartannac is tug seisean dom-sa. Teannamar suas leis an mboru ann sin, agus geallaim oib go raib goile agaim cuig a raib deasuihte linn ag Cáitín.

Nuair bí itte agus ólta agaim, o'fíapruigead de Cáitín an bpéapad sí leaba a tadhairt dom go maidin.

"M'anam go bpéapainn agus céad fáilte," ar sise. "Is suarac a bfuil agaim, aét ní beid tú san postad ar cúma ar bit."

Bí go mair. Baidigamar tairt timdeall na teinead,

agus nac agaimn do bí an céiliró! Ní raib aét don éatáoir amáin sa teac agus tugad i sin dom-sa. Suidéas ar an taob éli de'n tsimléir. Suid an sean-pear ós mo comhair ar an taob eile. Suid pádrais Bán le n-a cois-sean, agus le cois pádrais bí Cáitín. b'é Míceál Mór—mar b'in é ainm fíor an tige—an céad duine eile, agus bí Máire 'na suide ar stóilín ioir eisean agus mise.

Bí leabhar as pádrais Bán ar a glúnaib agus é 'sá sgrúdaó go mion. O'fíapruigeas de cia an leabhar do bí ann, agus, mo goirim é! céard do beaó ann aét an sean-Duanaire, leabhar do cuir an tÁtair Eoghan Ó Gramnaig i gcló tá brabac agus deic mbliadna ó soin ann. b' doibinn liom a feicsint go raib sé in-ann Saeóilg a léigead. O'innis sé dom go raib sé 'sá fogluim as an sgoil, agus go bfuigead sé corr-céad ón Átair Máirtín 'na teannta sin. O'iarras air siota a léigead dúinn, agus rinne. Go dearbta, ba blasta uaid an Saeóilg a léigead, ní hé amáin go raib casaó a teangán ins na foclaib, aét bain sé ciall agus brí agus fuinneam as sac uile focal a bí ar an bpáipéar ós a comhair. Níl don éall agam a ráó gur éitnis a cuio léigteoireadta liom, agus maidir le Cáitín, bí an bean boét as a meabhair le práirínn agus bróó as tréitib a maicín. Aét má bí, níorb é sin dálda an tsean-fíor, ar a raib fonn cotlata.

"Tá cotlao ar an bpear sin éall," ar seisean, as sínead a méire cugam-sa.

"Stop do béal," arsa Cáitín, agus sprabas uirtí. "Ort féin atá an cotlao."

Bí an seanóir tuitte 'na trom-suan agus é as srannad sul má bí na focla so as béal Cáitín. lean pádrais dá cuio léigteoireadta. An fáir a bí sé as léigead, buail beirt nó tríúr fear ós istead, agus suideadar fúta—duine aca ar stól, duine eile ar sac plúir agus an tríomad duine, b'féidir, ar mála coirce.

NUAIR A BÍ DEIREADÓ LE LEIGTÉOIREADÓT PÁDRAIG
 O'FIAFRUIGEAS DE MÍLAIRE AN BFEADÓFAO SISE BEAGÁINÍN
 A LEIGEADÓ DÚINN.

"Níl don rač orm," ar sise. "Bíonn pádraig am'
 múineadó, ačt níl don maic im' leigteoir orm."

BÍOS AR TÍ AN LEABAR A TABAIRT DÍ, NUAIR O' OSGLAD
 AN DORAS ARÍS.

"Seo é cugainn Eogáinín na Sgéalta," arsa tuine de
 na buacaillí.

O'ARDOIGEAS MO CEANN AGUS CÉ DO CIFINN AG BUALADÓ
 ISTEAD AN DORAS AČT AN DREOILÍN BEAG DE SEAN-PEAR DO
 CASADÓ DOM AG AN BPORTADÓ AR MAIDÍN! NUAIR CONNACAS
 CUGAM ISTEAD É, NÍOR FÉADAS AR MO BÁS SAN MO BÉAL
 O'OSGAILT AGUS SGAL GÁIRE A LEIGINT ASAM. RINNE SEISEAN
 AN CLEAS CÉADONA. SÍL MUINTIR AN TIGE GO RAIB AN BEIRT
 AGAINN AG CAILLEAMHÁINT ÁR MEABRADÓ—NÍ NÁRB ÍONGNADÓ—
 SUR INNSEAS DÓIB GO RAIB CÁIRDEAS AGAINN LE N-A CÉILE
 Ó MAIDÍN.

O' ÉIRIG PÁDRAIG BÁN AGUS CUG SÉ A STÓL O' EOGÁINÍN.
 BÍ PÁDRAIG BOČT SAN SUIDEACÁN ANNSIN, SUR CARRAINGEAS-SA
 AMADÓ SAICÍN POLAM DO BÍ AR MO CÚL AGUS SUR LEADÓAS AR
 AN URLÁR ÓS MO COMHAIR É. SMÉIDEAS AR PÁDRAIG ANNSIN
 LE TEADÓT ANALL GO DTÍ MÉ. RINNE SÉ AMLAIDÓ, AGUS SUIDÓ
 SÉ FÁ N-A BONNAIDÓ AR AN SAICÍN, AGUS CÚL BÁN A CINN IN
 AGAIDÓ MO GLÚINE. NUAIR CONNACAS MÁIRE AGUS PÁDRAIG
 'NA SUIDE AR AN SCUMA SIN LE HÁIS A CÉILE, AGUS TAITNEAMH
 NA TEINEADÓ AR A SCUIDÓ GRUAIGE FIONN-BÁINE, CEAPAS DÁ
 SCUARTÓCAINN ÉIRE NACÓ BPUIGINN BEIRT PÁISTÍ BAOÓ DEISE
 'NÁ IADÓ.

OIÐCE SUIRCE COIS TEINE

“CREIDIM GO BPUIL SGÉAL AGAT, A EOĠAINÍN,” ARSA MÍCEÁL MÓR.

“MAISE, AN SCREIBDEANN, ANOIS?” ARSA EOĠAINÍN.

“AR FEAR AN TIGE ATÁ AN CÉAD SGÉAL.”

“SGÉAL UAIM-SE, AN EAD?” ARSA MÍCEÁL. “B’É BAINC NA TUAIĠE AS LÁIMH AN TSAOIR É, DÁ TOSNÓCÁINN-SE AR SGÉAL INNSEACHT, AGUS EOĠAINÍN NA SGÉALTA I LÁTAIR.”

BÍ FÍOS AG MÍCEÁL NAC BPUIL DOĠAR AR BIT I MBEAGÁINÍN BLADAIR, AMANTA. NÍOR LABAIR EOĠAINÍN HU NÁ HÁ AR FEAD SGATAIMH, AGUS AR SEISEAN ANNSIN :

“MAISE, CREIDIM GO BPUIL SEAN-SGÉAL EICINT IN IOĠTAR MO CINN, DÁ BFEADFAINN CUIMNIUGAD AIR.”

“AMAC LEIS,” ARSA MÍCEÁL MÓR.

TEANNAMAR NÍOS FOIGSE DON TEINÍD, AGUS CUIREAMAR CLUAS LE HÉISTEACHT ORAINN FÉIN. O’FAN EOĠAINÍN SAN LABAIRT AR FEAD NÓIMÍDE. NÍ RAIÐ ĠÍOĠ LE CLOISTINT SA TEAC. TUG AN SGÉALAIÐE SGAOILEAD DÁ CUIO ĠAEBILGE ANNSIN, AGUS CÁINIĠ AN CÁINNT AMAC AS A BÉAL ’NA SROTÁN. SGÉAL FIANNAIÐEACHTA ’SEAD O’INNIS SÉ DÚINN, AGUS RAĠAIR MISE I MBANNAIÐ NAC BPUIL SGÉALAIÐE IN ÉIRINN O’Á MÉRO A CLÚ O’FEADFAID SEAN-SGÉAL A TABAIRT UAIÐ COM MAIT LE HEOĠAINN NA SGÉALTA.

BÍOS AG BREACNUGAD AR PÁDRAIĠ BÁN FAID IS BÍ AN SGÉAL O’Á INNSINT. NÍ RAIÐ COR AS, Ó TOSUIĠ EOĠAINÍN SUR STAD SÉ. BÍ A SÚILE AR LASAD ’NA CÉANN AGUS IAD ĠREAMUIĠĠTE O’ÉADAN AN TSEANCÁIÐE. BA LÉIR GO RAIÐ SÉ AG SÚĠAD ISTEAC ĠAC DON FOCAL O’ÁR LEIĠ EOĠAINÍN AS A BÉAL AMAC. “BÉID PÁDRAIĠ BÁN ’NA SGÉALAIÐE NUAIR FÁSPAS SÉ SUAS,” ARSA MISE LIOM FÉIN.

FÁ DEIREADÓ TIAR ÉUIR EOġAINÍN CRÍOC LE N-A SGÉAL. TUG DUINE DE NA BUACAILLÍB AMRÁN LEIS AN REACÉTAIRE DÚINN ANNSIN. BÍ SÉ AG TUL SAN OIRCE FAOI SEO, AGUS BÍ NA FÍR ÓGA AG IMTEACÉT I NODAIR D A CÉILE. D'IMTIG EOġAINÍN FÉIN SA DEIREADÓ NÓ GO DTÍ NAC RAIÐ FÁSTA AGAINN ACÉT MUINTIR AN TIGE FÉIN.

“TÁ SÉ IN AM PÁTORÍN,” ARSA MÍCEÁL MÓR.

D'FÉAC CÁITÍN ORM-SA, TUG SÍ UILLE DO MÍCEÁL, AGUS ÉUIR COGAR 'NA ÉLUAIS. TUIGEAS AR AN TOIRT CÉARO DO BÍ 'NA HINTINN.

“NÁ BÍOD FAITCÉIOS ORAIB,” ARSA MISE, “IS ŚAETHAL MÉ.”

D'ISLIGEMAR ANNSIN, AGUS DUBRAMAR AN PÁTORÍN. TAR ÉIS AN PÁTORÍN, DUBAIRT CÁITÍN LIOM GO RAIÐ LEABAIRÓ UÉAS ÉLUCHMAR LEM AGAIR D SA SEOMRA TUS.

“TÁ SÚIL AGAM NAC BPUILIM AG CUR AS DÍB,” ARSA MISE.

“MAISE, BEANNAÉT DÉ DUIT,” AR SISE, “NAC BPUIL DÁ LEABAIRÓ EILE AGAINN—CEANN SA SEOMRA TALL AGUS CEANN AR AN LOCTA?”

“MÁ TÁ NAC BPUIL AGAIR ACÉT DÁ LEABAIRÓ EILE,” ADÉIRIM-SE, “NÍ BEID SLIGE DÍB BUR ŚCÚIGEAR. CAITPÍD SÍD PÁTORAIS BEAG A CUR IM LEABAIRÓ-SE.”

“NÁR LEIGID DÍD,” ARSA CÁITÍN, AGUS Í ŚGANNRUIGTE. “IMTIG LEAT A COTLAÓ GO TAPAIR, A PÁTORAIS.”

BÍ PÁTORAIS AG IMTEACÉT AIR GO DTÍ AN LOCTA, ACÉT SUL MAR ŚROIC SÉ AN DRÉIMIRE DUBRAS LE CÁITÍN NAC RAČAINN A COTLAÓ ČOR AR BIT MUNA LEISFEADÓ SÍ DO PÁTORAIS COTLAÓ IN ÉINFÉACÉT LIOM. CÉ ŚUR DÍAN AN BEAN Í, NÍ RAIÐ ÁRAČ AICI ACÉT ŚÉILLEADÓ DOM.

“BEATA DÚINE A TOIL,” AR SISE. “TÁ AN LOCTA SÁTAC MAIT AG PÁTORAIS, ACÉT MÁ TÁ TÚ LEAGTA AMAČ AR DO LEABAIRÓ FÉIN A ROINNIT AIR, NÍ RAČAIR MISE ROMAT.”

CREIDIM NÁR MISTE LE PÁTORAIS CEAD A BEIT AIGE COTLAÓ IN ÉINFÉACÉT LIOM. DUAILEAMAR ŚIAR GO DTÍ AN SEOMRA SAN MOILL, DAINEMAR DÍNN GO HAIBÉIL, AGUS ISTÉAC LINN

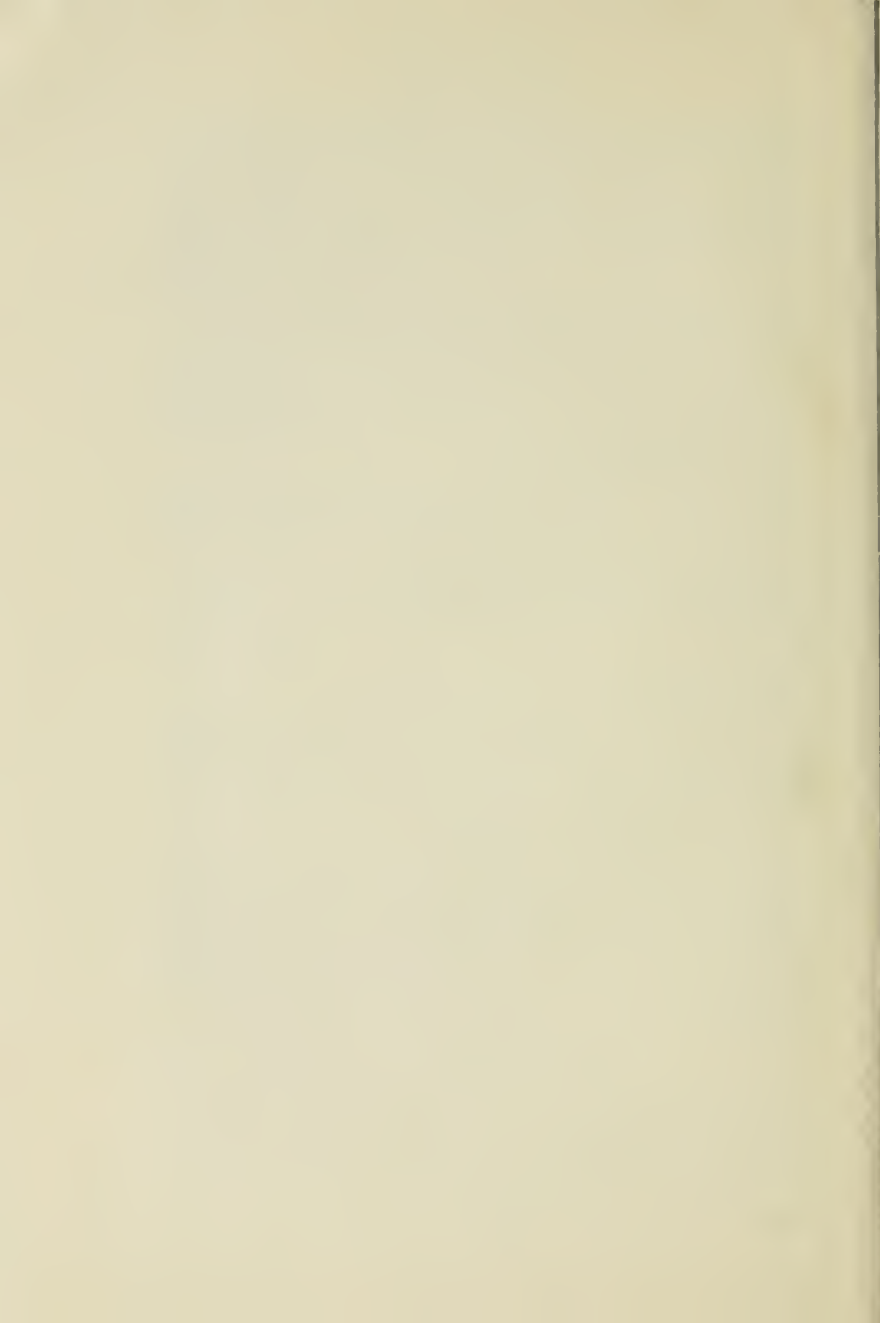
i miúllac ár gcinn sa leabair. O'phanamar 'nár ndúisead ar fear uaire as seanás le céile. Ba céillíde gear-cúisead é cómráð pádrais, agus ba binne liom a cuio slan-ghaibhíle ná ceol na naomh. Ait fá dheiread agus fá deoir, táinig coitlath ar an mbeirt agáinn, agus go deimhin ba mictio é. Cuic pádrais o'á coitlath i ucosad, agus tamailín 'na díad sin, go díreac nuair bí an coilead as glaothac agus na héanlaic as corruíad taob amuig don fuinneois, cuic trom-suan coitlath orin-sa. Ní cuimhin liom tadha—ní nac iongnad—sur dúisig pádrais b'án mé le lán-tsolas an lae.

Tar éis breicfeasta, bí orm dul go dtí an tAdair Máirtín arís. O'fágas mo cúig céad slán as muintir an tige, agus cé nac raib aithe agáinn ar a céile ait lá, ba d'oilgeasac dubrónac sinn as sgarad. Cuireadar fá geasaib mé cuairt eile tadbairt orra i rit an tsamraio seo agáinn, agus geallaim díb nac bfuil fúm clisead orra.

Dailigeas liom go teac an Adair Máirtín agus fuairas an sagart romam. Níorb fáda sinn as socruíad ár gcuid shóta. Tugas mo dúl ar Suirtín na mbó annsin, agus m'agair ar Gaillín. Bí an oirde as druioim istead orm nuair shroiceas an baile mór.

Sin iad anois agair m'imteacta i nSuirtín na mbó. Is fáda liom go dtiubrad at-cuairt ar an áit. Fuairas lictín an lá ceana ó pádrais b'án 'sá ráb go bfuil súil aca liom go gairio. Má téigim ann, agus táim as ceapad go nacad, bírb sgeal eile agair uaim sul má dtí i b'ad.

(Críoc).

AISLINN*

O SHUDEAS ÓS CIONN NA FAIRRGE IS MÉ GO DUBÁC. DÁ CÉAD TROIĞ SÍOS UAIM BÍ TOIN AG BRISEAD GO FUAIMNEAC AR AN DÚIRLING. AN COITE 'NA DTÁNGAS GO DTÍ AN BALL UAISNEAC ÚD, BÍ SÍ D'Á LUASGAD AR BARR NA TUINNE SAN ÁIT A RAIB SÍ CEANGAILTE AGAM. NÍ RAIB DON DIONNAIDÉ 'MO ŠOIRE.

BÍ AN DEIREAD LAE ANN. BÍ AN ŠRIAN AG DUL PAOI SAN IARTAR, ACÉ NÍ RAIB AMARC UIRCTI LE PASÁIL. BÍ CEO GLAS AR AN MUIR. BÍ AN SPÉIR PÁ SMÚIO.

ČÁINIC TORANN NA TUINNE ANÍOS CUGAM MAR ÉAGCAOIME AN DUINE DO BEAD D'Á PIANAD AG DEAMNAIB. LABAIR PAOILLEÁN SAN DOIMNEACÉ. BA COSHAIL A ŠLÓR LE SGREAD TRUAIGMÉILEAC AN ANMNA DO BEAD AR PÁN Ó DÍ.

SGAIP NA NÉALTA GO HOBANN AGUS ŠOILLSIĞ AN ŠRIAN. DO DEARCAS ČAR AN MUIR AMAC, AGUS PÉAC! BÍ BÓČAR PAOA PAIRSING—É COM MÍN LE ŠLOINE, É COM SOLUSMAR, DAR LIOM, LE HURLÁR NA BFLAITÉAS—AG SÍNEAD ÓS MO COMHAIR AMAC—AMAC—AMAC—ČAR DROMČLA NA BÓČNA, Ó BUN NA HAILLE GO DTÍ AN ŠRIAN!

D'ÉIRIĞ AN PAOILLEÁN AR EITEOIĞ AGUS D' IMČIĞ LEIS SIAR AN BÓČAR ÚD, AN ŠRIAN AG DEALLRAD GO ŠLÓRMAR AR A ŠGIACÁNAIB. D'FAIREAS É AR PEAD I BPAO. SIAR, SIAR LEIS I ŠCOMNUIDÉ GO NDEACAIÓ SÉ, MAR PACČAS DOM, ISTEAC I ŠCROIÓ NA ŠREINE.

“A PAOILLEÁN ÁLUINN,” ARSA MISE, “RACAIÓ MÉ I MO COITE GO DTRIALLAIÓ MÉ AN BEALAC ŠOILLSEAC ÚD IN DO DÍAIÓ.”

D'ÉIRIĞEAS 'MO ŠEASAM, ACÉ AR AN MÓIMÉAD ČUAIÓ AN ŠRIAN PÁ BUN NA SPÉIRE, D'IMČIĞ SOLAS IONGANTAC AN DEIRIÓ LAE AS, AGUS LEAC DORČADAS AR AN DÍLINN.

*“An Claróeam Soluis,” 4-8-'06.

ÓS CIONN NA FAIRRGE*

Shuirdeamar lá ós cionn na fairrge. Bí an grian ag dul faoi san domhan tiar. D'ísliḡ sí go mall, mall nó go nveadaíḡ sí as amarc, o'a bátaḡ, mar aḡearpá, ins an aigéan. Leat' d'orcad'as ar an gcuan do bí ós ár gcomhair amac, agus ar na cnocaiḡ do bí taob' tiar d'inn. D'fanamar 'nár suirde san áit uaigniḡ sin, agus táiniḡ an smaoinead' seo istead' in ár gcróirde :

"Tá an grian imtiḡte faoi. Tá solas glórmhar an lae múcta. Tá sé 'na oirde ar fuo na t'alta is na b'fairrḡ. Tá na daoine agus na beirib'ḡ, na héanlaite agus na bláta'na, 'na gcoilaḡ. Níl corruige ar fuo an domain. Tá an grian imtiḡte faoi.

"Aet' tá f'ios agaim' go n-éireodaiḡ an grian arís maidin i mbárac. Gealpaiḡ lá eile san domhan coir. Cípe'ar solas iongantaḡ ar mullaḡ na gcnoc agus ar b'arr na n-uigi'. Cluinpe'ar ceileab'ar ag an éanlaite ins na coilltib'. Cluinpe'ar géimnead' ó na beirib'eadaiḡ ar na bántaiḡ. Cluinpe'ar gáire ó na páisib' ar na bóirib'. Dúiseod'ar ar fuo an tsaogail móir. Tosód'ar ar obair agus ar síamisa agus ar buairdead' lae eile. Beiré sé 'na lá."

Agus táiniḡ an smaoinead' eile seo istead' in ár gcróirde 'na diairé sin :

"Tá sé 'na oirde in Éirinn le f'ada. Cuairé an grian faoi na céadta bliad'án ó soim. O'imtiḡ néalta áilne an lae as, agus leat' d'orcad'as ar an t'útaḡ. Coisgead' ceileab'ar na n-éan agus ceol na gcláirsead' agus gáire na bpáisib'. Tá an tír 'na tost. Tá sí 'na coilaḡ.

"An ngealpaiḡ an lá in Éirinn? An b'peicpe'ar solas

*"An cláirdean solais," 13-10-'06.

ÓS BIONN NA FAIRRGE

iongantach na marone ar mullach na ghenoc agus ar bharr na n-uisgí? An gcluinfeair arís ceileabhar na n-éan agus ceol na scláirseach agus gáire na bpáistí? ”

Labhair an guth 'nár gcroíche agus dúbhairt :

“ Ní feicfeair an solas sin. Ní cluinfeair an ceol sin. Ní ghealltar do tír ná do náisiún áct don ré amáin. Tá ré na hÉireann caithe. Ní casfaid sí go deo na n-deor.”

Áct labhair an dara guth 'nár gcroíche, agus seo mar dúbhairt sé :

“ Gheallfaid an lá arís. Cífeair solas na marone ar na sléibh agus ar na huisgib. Cluinfeair ceol ins na coilltib agus ar na bóithrib, i mbochtánaib ar taobh na ghenoc agus i gcastraíoch móra, i hallaí ríogtha agus i ríteampallaib Dé. Níl ré na hÉireann caithe. Ní caithfeair ré don náisiún áct d'a deoin féin. Agus má caithfeair ré náisiún de bharr a laghmisnígh nó a mí-úcháis féin, bíonn an dara ré ann má oibrígtear i gceart fá n-a comhair. Níor cáil Dia ariam ar náisiún nár cáil uirthi féin.”

LEANAM LORG NA LAOCHRAO*

MÁ'S fíor go ngealfaíó an lá in Éirinn arís, mar aithnítear an guth do labhair linn agus sinn go huaisneac ós cionn na fairrge, má's fíor go mbeid lá eile ag an bpaorac, cén sórt saogail a béas againn in Éirinn nuair tiocfas an lá sin? Má's fíor, mar duibrad faoi,

“Sur mó ná abairt in gac ré,
Comhairle Dé fri Éirinn uill,”

cia an comhairle atá ceapta ag Dia dúinn? Ag Dia amáin atá a fíor sin, agus is dóca go mba dí-céillíde an rud dúinn-ne nó díb-se beir a d' iarraíó an rún do noctao. Noctpar leis an aimsir é.

Aic 'na diaíó sin is uile is tairbeac an rud maectnam do déanamh ar an gceist. Is fíor surab é Dia ceapas an comhairle, aic is minic nac gcuirtear an comhairle sin i gcríe. Is minic a mílleas an duine comhairle Dé. Is aisteac an rud é seo le ráó, aic is fírinneac. Geall Dia intinn agus toil do gac don againn. Tá riar ar ocola féin fúinn féin againn. Cé go bfuil Dia uile-cumáctac, ní féidir leis ár n-annna do saorao, ná sinn do stiúraó cum ár leasa, aic dár ndeoin féin. Muna n-oibrígmíó cum comhairlí Dé do cóimlíonao ní féidir le Dia na comhairlí sin do tabairt cum críce.

Níl fíor againn céard tá ceapta ag Dia dúinn, aic tís linn beir deimníteac den méro seo : nac don obair suarac atá leagta amac aige dúinn. Seo i **inis páil**. Támuio comh cinnte is atámuio go bfuil Dia ann go noeanparó gaeóil na tíre seo gníomharca fós, aic iao

*“An Clárdeam Soluis,” 20-10-'06.

LEANAM LORG NA LAOCHRAÓ

DO BEIR SEASMAÍD UÍLIS. DÉANFAID GNÍOMARCA MÓRA, GNÍOMARCA UAISLE, GNÍOMARCA A MBEID TRÁCT ORDA I NGAÉ TÍR IS RÉIGIÚN FA'N DOMHAN. Innsiúgeann na seanóidí dte dúinn go ndubairt Cúculainn tráct agus gan é aét i n-a mairac : “Beirim an móir do beir mo mhuintir,” ar seisean, “go luaidhear mo gníomarca i measg na n-árd-gníomh do rinne na gaisirí is tréine.”

AGUS LUADHEAR. DO CHAID DÁ MÍLE BLIAIDIN TAR SLÉIBTID CHAILTNE ON SAOGAL UO, AÉT NÍOR DEARMADAD CÚCULAINN NÁ A GNÍOMARCA FOS. . . . “Is buaine blaó ná duine.”

DÉANAD GAEIDIL OGA NA HAIMSIRE SEO SOMPLA CÚCULAINN DO LEANAMHANT. ABRAIMÍS D'AON GUT : “LUADHEAR AR NGNÍOMARCA-NA I MEASG ÁRD-GNÍOMH NA NGAISIRÍDEAC IS TRÉINE.” “LEANAM LORG NA LAOCHRAÓ,” ARSA SEAGÁN Ó DUBAGÁIN, AGUS É AG LABAIRT LE GAEDALAIÓ TRÍ CÉAD DEAS BLIAIDIN TAR ÉIS SAOGAIL CÚCULAINN. NÍOR TUGAD COMAIRLE NÍ B'ÁILNE D'AON NÁISIÚN NÁ D'AON DREAM ARIAMH. “LEANAM LORG NA LAOCHRAÓ.” DÉANAIMÍS GNÍOMARCA. BÍMÍS AG CORRUIGE. BÍMÍS AG OBAIR. BÍMÍS AG TROIO. NÁ FANAIMÍS IN ÁR GCOMHUIRDE AGUS ÁR DÁ LÁIMH COM FADA LE CÉILE. BROINAD INTINN AGUS LÁMHA ORAINN AR AN GCAOI GO BFEADPAIMÍS OBAIR DO BAINTE ASTA. BAINIMÍS OBAIR ASTA IN AINM DÉ.

seanmóir*

A S labairt dúinn le buíoin *Shaebeal* i mBaile Áta. Cliaí tá tamall gearr ó sóin ann, bí sé de dánaiúeaí ionnainn “seanmóir” do tabairt dóib. Héisteaí go foigheac linn. Níl fíos again an éistfeair com foigheac céatna linn má bíonn sé de dánaiúeaí ionnainn an tseanmóir céatna do tabairt uainn annseo. Féacfaimid leis, ar cuma ar bit.

Ar gcéad comairle do *Shaebealaib*, bíod cuspóir uasal, ideal mar adarfaí an *Dearlóir*, i gcomnuíde ós a gcomair amac aca. Cuimnígmís ar *Cúculainn*. Bíod a gniomhartha nó a ráiríte sin, nó gniomhartha agus ráiríte saisiúirí éigin eile mar é 'na réalta eolais ag lonnraí go glórmhar sa spéir ós ar gcomair. Muna mbíonn réalta eolais ag an taistealaí, is baoglaíac dó dul amuigh san dorcadhas.

An dara comairle, bíod smaointe móra uaisle de síor i lár ar gcroíde againn. Ná bíod ar mbeann ar ceisteanna beaga suaraca. “Ní tuigim tú, a bhrádaí,” arsa duine again. “Céard is mian leat a rá? fear boct (nó bean boct) mise, agus tá orm slíge beataí do baint amac dom féin. Ní fíle ná fáil mé. Níl don tabairt suas orm. Ní bfuairéas de sgoláireac ac an méid a bí ag an sgóil ‘Náisiúnta’ le tabairt dom, agus dar ndóig ní maoiríte orm é sin. Cá bfuiginn-se na ‘smaointe móra’ seo?”—agus mar sin de.

Siubail amac fá'n tuair. Amarc ar sliaí mór buaibseac, nó ar coill doibinn barr-glais, nó ar leatán-loí éigin atá ag sínead ar fuí an mácaire. Téig i do luíge fá sáí tulca nó carraige nó sean-foíraig uaignig

*“An Claiúeam Soluis,” 27-10-’06.

éigin agus bí ag breacnuḡaḡ uait suas san spéir, nó síos ar an úir, nó tairt timcheall ar na cnocaiḡ is ar na crannaiḡ. Cuir cluas ort féin agus bí ag éisteaḡt le píḡ na céirsige, nó le ḡarḡ-ḡlór an easa, nó le crónán an tsrota, nó le síosmarnaig na ḡaoite agus í ag ḡluaisteaḡt tré ḡuilleabair na ḡerann. Téig ag comráḡ le sean-daoiniḡ is le páistiḡ. Cuimniḡ ḡur ḡearr ó ḡluaisteanam an páistoe ó láimḡ Dé, agus ḡur ḡearr ḡo ḡpillpiḡ anam an tsean-ḡuine ar ḡia. Téig ag comráḡ, mar sin, le sean-daoiniḡ is le páistiḡ. ḡain ḡḡealta asta agus innis ḡḡealta dóiḡ. Déan an méiḡ seo, a cara, agus muna líontar do croiḡe le smaointiḡ móra uaisle, ort féin an loct.

Rud eile. An té ḡeanpas mar comhairliḡmiḡ, beir sé 'na ḡeaḡ-ḡuine. Beir urram aige don Céart is don fírinne. Ní smaoimpiḡ sé oic. Ní luaipriḡ sé pocla salaḡa. Ní canpaiḡ sé bréaḡ.

An té atá 'na caraio ag "mion-daoiniḡ Dé," caipriḡ sé ḡo ḡpuil sé 'na caraio ag ḡia féin.

AN ÉANLAIT*

COICTIĞIS ó sóin bíomar aς ցրօսած ար ցճարօ Ըմ spէis և Ըր 1 seanoճճtaիb na hէireann, .i. ins na seon-liosaiб, ins na seon-teampallaiб, ins na toibreaճaiб beannuiցte; ins na cloiցteaճaiб, ins na crosaiб mորa, ins na seon-ճornaiб, ins na seon-Ըմհօաճaiб leaбar, 1 ոցաճ ար Բam le saոցal ար sinnsear anallօո, 1 ոցաճ և Բքիւլ քացta ագainn օե Դեantս և lամ is օե ճeapaoճօireաճ և ցeann.

Աճտ ճe մօր ար meas ար an seon-քօtrաճ մօրօa is ար an tsean-ճrois ցreanta, is մօ nա sin ար meas ար an Դուի beo; ագus մա's Դօից linn ցօ mba ճeart օո ցաեօeal-aiб suim օո Ըր 1 seanoճճtaիb, քաamuiօ le huճաճ ցur Դօից linn ցօ mbaճ ճeart Դօիб suim և Ըր ins na hainmիօճիб և ճօմնuiցeas 1 ցcoilltiб, ար ճnocaiб, is in aiбneաճaiб na ճօre sin. Էanlait an aeir, beitiօից na coille, էisց na habann is na քairրցe—brաիtreaճa Դuinn iaճ ցօ ար քaճ. Sէ an t-aon Դia amաin և ճrucuiց sinne is iaճ-san; is ար an aon talaam amաin աճamuiօ 'nar ցcoմnuiօe; sէ an t-aon oileաինին amաin is ճօr Դուճճais Դuinn araon. Բիօճ ցրաճ ագainn Դօիб Դա rէir sin, is meas ագainn orճa.

Ni hi seo an ճeաճ uair ագainn աς ոճճtaճ na smaointe seo ins an “**ցClaiօeam Soluis.**” Աճտ ցօ Դոճի seo Բիomar ար ոճs Դuine աς labairt sa Բքասաճ is ցan էinne աς taбairt աիւօ ար ար ոցlօr.

Tա քurmօr ար noaօine ագus ցan eolas ար Բիճ aca ար ճւrsaiб beաճaճ և noearԴրաճtar is և noeirԴsիւr, an էanlait. Nior mar sin օոn ցaեօeal քaճօ. Ni mar sin օո seon-ցaեօիլցeօirիб an lae inօiu. 1 nաrainn na noam

*“An Claiօeam Soluis,” 15-12-'06.

AN ÉANLAIT

Túinn, tá naoi mbliadhna nó mar sin ó sóin ann, bíomar
as lorg eolais i dtaoibh na héanlaithe, is tuagamar fá
deara sur turas i n-aistear túinn dul t'iarraidh an
eolais sin ar na daoineibh óga, mar nac raib sé aca le
taobairt túinn. Ní raib fiú amáin ainmneacha na n-éan
as cuir aca! Níorb é sin dálta na sean-daoine. Bí
eolas cruinn beaht aca-san, ní hé amáin ar ainmneachaibh
na n-éan aht ar a nósaiibh, ar a gcáilidheachtaiibh, is ar a
sligtiibh beataibh. Oideachas 'Náisiúnta,' is dóca, ba
cionntac le neam-eolas an aosa óig.

Is doibinn an sgéal é siúo i dtaoibh Naoimh Proinsias
agus na héanlaithe, aht tá sgéalta dom hálúinn leis
as rit i measg Jacóeal. Cuirimid i gcás na sgéalta
innistear ar Naoimh Ciarán; ar Colm Cille ar an
mbrátair úd do chait míle bliadhain as éisteaht le
ceiteadbar an éinín san scoill agus do cheap, as dul abailte
dó, nac raib sé amuis aht uair a' cluig; ar an manac
eile úd gan ainm do euala ceol céirsige i dtír coiméigis
is do gab as smaoinead ar éirinn sur sgríob sé rann
ar imeall a leabair, as molaib an éinín, 's as cur a
beannaht léi go hlinis na bfiotuibh.

Truas gan na sgéalta so ar eolas as an sluas in éirinn
iníu; truas gan seandás mar iad dá múinead do'n
aos óg 'nár sgoltaachaibh; truas gan an grád do bí as na
sean-Jacóealaid do "mion-daoineibh Dé" ar marctain i
measg a síolraibh!

SOISGEAL*

TRÉIT de na tréitib do b'uaisle dár bain leis an sean-Šaedeal, a šrád do'n áilnead. Is baogalac nac leanann an tréit sin do nua-Šaedealaib,—
 doib seo so náirite atá san Šaediis. B'aoibinn leis an sean-Šaedeal leatán-loč pá taitneam gréine, nó taob sléibe pá solas gealaige. Ba breáš leis na coillte barr-šlása is na páirceanna féarmara. B'iongantac leis na spéarta dub-šorma is "mór-más il-piastamail na uilinne." Bíod a fíadnaise sin ar ar pás sé 'na diaid d'filiúeact is de cainnt sūrta as cur síos ar áilne agus ar iongantasaib na cruinne,—filiúeact is cainnt sūrta nár sáruigeaó riám fós ar deiseact smaointe ná an binneas focal. Áirmigmió ar an b'filiúeact so na hamráin atá leagta ar aimirgin; iad so atá leagta ar fionn Mac Cuihail, ar Oisín, ar Caoilte Mac Ronáin, ar Colm Cille; iad so atá le fásáil in Oidead Cloinne Tuireann, in Oidead Cloinne Lir, in Oidead Cloinne Uisnig, in Agallam na Seanórac; san tuiream pior-áluinn do rinne bean Caoil cois cuain fionntrága agus í as caoinead a céile do marbúigeaó sa gcat; laoi binne Dubbain; laoi binne nEadair; agus—mar barr ortá ar fad—an t-Agallam do bí idir Šuaire, Rí Connact, is Marbán, a dearbhrátair. Dá mbeaó Šaediil is san blúire filiúeacta dá ndéantús ar marctain inoiu act an méid atá luaidte agáinn, ba mór a réim is a gcáil i meas cinead an domhain, act an filiúeact soin a beit ar eolas as an gcoitcéionntaact. Maidir le cainnt sūrta, ní gábaó dúinn act Agallam na Seanórac do luaó.

*"An Clárdeam Soluis," 12-1-'07.

SOISGÉAL

TÁ curta roimhinn agaimn gráð don Áilneacht, is go mór-mór gráð do crútabóireacht an Dúilín do mūsagailt arís i gcroíochtibh Gaedheal. Is fada dúinn ag sgríobadh mar so i mbéarla. Tosócamu arís ar an nGaedhilg is béimio ag pléirde na ceiste san dá teangaim feasta nó go bfeicfead toradh ar ár saothar.

Díod an méid seo mar brollach ar a bfuil le sgríobadh agaimn annso an tseachtmáin seo éugaimn is an tseachtmáin i n-a dúaid.

seanmóir eile*

OUBRAMAR AN tseachtain seo shab tarainn nár mór an gráð do bí ag ár sinnsearaibh do'n Áilneacht is, sa gcéad áit, do cruthadóireacht an 'Dúilimh— nár mór an gráð soin do mhúsgalt arís i measg Shaebeal. B'féidir nár tuigeadh an sgéal go ró-mait uainn, agus go bfuiltear 'sá fíafnuige cía an ciall atá le n-a leitério sin de cáinnit. Nac bfuil gráð againn do'n Áilneacht i gcomhnuirde? Nac breásh linn raðarcanna doibne? Nac binn linn ceol is amhráin? Nac bfuil sé tugta suas dúinn go bfuil dúil ró-mór againn i neitibh spioradóilta agus gur beas agár mbeann ar ghnótaibh an tsaothal seo.

Tá a leat so fírinneac agus a leat bréasac. De na daoineibh a tógadh le Shaeóilg, níl ann aet duine fánac nac bfuil spéis aige i gceol, i n-amhránaideacht, agus i sgéalaiðeacht, agus nac mó a beann ar na neitibh a baineas leis an tsiorraideacht ná ar neitibh a baineas leis an saoghal corporda. Maidir le Gall-Shaebealaidh, ní gábadh dúinn tráct ortá, mar táir, a bfuirmór, dall. Ní hé amháin nac bfuil áirde aca ar neitibh spioradóilta, aet níl áirde aca ar na neitibh is breáshca a baineas leis an saoghal so i láthair. Níl dúil aca i leabraidh ná i léigean; níl spéis aca i gceol ná i n-amhrán nac dtasann ó Sasana anall; níl meas aca ar éleas ná ar éluice munab "ar an taobh talh de'n caolas" do ceapad é. Tá donacé é an Gall, is measa i b'pao éireann an Gall-Shaebeal. Ní cabair dúinn labhairt leis fá t'aoibh de'n Áilneacht nó go ndéantar Shaebeal de. Ní tuigfeadh sé sinn, mar tá sé gan tuigsint.

Aet i t'aoibh na b'pior-Shaebeal, cé go leanann a lán t'á sean-tréitibh díobh, tá tréite eile nac leanann.

*"An Clárdeam Soluis," 19-1-'07.

SEANMÓIR eile

Ceann aca so, an cion do bí aca anallóid do “mion-
daoinib Dé.” Bí gráid ag ar sinnsearaib do’ainmhitib
is do’éanlait, bí tuigsint aca ar a dtreicib is ar a
sclaontaib, bí eolas aca ar a nósai is as a slighe beataid.
Níl aót corr-sean-óuine i measg Saeóeal na haimsire
seo a bfuil an tuigsint agus an t-eolas sin aige. Sin
buaid mór atá cailte againn.

Rud is measa ná sin, tá a lán de Saeóealaid agus is
suarach leo beata nó sláinte ainmíde. Is cuma leo ciaca
go maí nó go hól as don ní nac bfuil “na Críostaid.”
Dáid dóig leat ortá nac seasad iad go motuigeann an
beitídead teas is fuad, tart is ocras, cruadán is
anró, com maí leis an gCríostaid; go ngoilleann an
droc-úsaid air; go ngoilleann buillí troma is focla
borra air.

“Níl ann aót capall,” nó “ar ndóig, níl don meabair
ag maíad!” Nac minic na freagraí seo nó freagraí
nac iad do’á dtabairt ar an té veireas le Saeóeal nac
ceart do droc-íde tabairt do capall nó do maíad!
Ní léir don gnát-óuine gur cladairead is neam-
Críostaidiad a leitíid seo. Agus má féadann tú le
n-a cur in iúl do gurab ead, ní tuigeann sé do caint.

Dubairt sagart do’ár n-aiteantas, tráit. “. . . is
ró-annam,” a dubairt sé, “soisgéal áluinn na Cartannaída
do’á míniugad ós comair an pobail in Éirinn; agus tá a
fios againn ar fad gur fíor-annam é do’á míniugad i
sceart don aos óg ar sgoil. Tuigimís nac leor dúinn
a ráid leis an leanb! “Seadain an t-ól is an droc-com-
luadar is déanfair go maí.” Tá dualgas tarsta soin
ar an gCríostaid, agus dualgas de na dualgasaid seo
beít cartannaí trócairead, go mór-mór leis an lag is
leis an truaí. Nac é ár slánuigheoir féin adubairt :
‘Is beannuighe na daoine trócaireada : óir seódaí
siao trócaire’”

SGÉILÍN*

LEISTEAR SAN LEABAR DREAC GO RAIB NAOMH IN ÉIRINN TRÁT, D'ARB AINM MAOL ANFAIR. LÁ D'A RAIB SÉ AG TAISTEAL NA COILLE CUALA SÉ AN T-ÉINÍN AR AN SCRAOIB AGUS É AG CAOI IS AG CAOINEADÓ ÓS ÁRÓ.

“A ÆIA,” ARSA MAOL ANFAIR—MAR BÍ BÁIRÓ AIGE LE SÁC RUO DÁR CRUTHAIG AN DÚILEAMH, AGUS TRUAIG AIGE DO SÁC DÚIL DO BÍ FÁ BRÓN NÓ FÁ DÓLÁS—“A ÆIA,” AR SEISEAN, “CÉARO SEO? NÍ ÍOSAD NÁ NÍ COOLÓCÁD GO DFOILLSIGTEAR DÓM FÁT BUAIÐEARTÁ AN ÉINÍN GRÁDÓMAIR SEO.”

AR AN MÓIMÉAD SOIN LAS SOLAS IONGANTAC SA SCOLL, IS CONNAIC SÉ CUIGE AN T-AINGEAL ALUINN.

“A MHAOL ANFAIR,” ARSA AN T-AINGEAL LEIS, “NÁ BÍOD BRÓN NÁ CUMHA ORT. INNSEOÁD-SA DUIT FÁT BUAIÐEARTÁ AN ÉINÍN. TÁ, MOLUA MAC ÓCA A BEIT TAR ÉIS BÁIS. LE LINN A SÁOĞAIL NÍOR MÁRDUIG MOLUA DON DÚIL BEO, IS AR AN ADHAR SOIN NÍ MÓ CUMHA NA NÓDOINE IN-A DÍADÓ NÁ CUMHA NA N-AITÍO N-ÉIGCIALLODA.”

LEIS AN DFOCAL SOIN D'IMTIG AINGEAL AN TIGEARNA, IS D'FÁG MAOL ANFAIR AG MACHTNAM DÓ FÉIN.

BÍOD AN SGÉILÍN SIN INAR DEIREADÓ LEIS AN SOISGÉAL ACÁ DÁ CRAOIBSGAOILEADÓ AGAINN ANNSEO LE MÍ.

*“An Cláróeamh Soluis,” 26-I-'07.

FOCAILÍN LEIS NA PÁISTOIB*

COSAR in bur scluais, a páistí! *Shaeðealaca!* *Uíomar* as cainnt le bur n-aictheadáib agus le bur máitheadáib an tseachtmáin seo a caitead agus as tabairt comhairle a leasa dóib. *Uíomar* 'sá ráð leo go mbad ceart dóib rún a déanamh anois, i dtús na bliadhna, san focal a labhairt lib-se go ceann na bliadhna a dt *Shaeúilg*. Nár mór agus nár máit an sgeal é dá ndéanfaidís an rún sin agus é cóimlionað? Nár deas an rud le rá é, dá bfeadfaí é rá, nac raib d'á siosgadh eadrai in bur mbailé féin, sib-se ar taob agus bur dtuismigheoirí ar an taob eile, a dt an *Shaeúilg*—teangá uútcáis *Shaeðeal*? D'feadfaí teaghlac *Shaeðealac* a tabairt san breis san áirdeil ar an teaghlac 'na mbeadh sin amháid. Nár máit lib bur tteaghlac féin a beir 'na teaghlac *Shaeðealac*, a páistí? Déanaid-se bur gcion féin cum é *Shaeðealu* agus támuid cinnte go gcuireodáid bur n-aictheada agus bur máitheada agus aos fásta an tige ar fáil lib.

“A dt céard is féidir le páistí a déanam?” arsa tusa. Is iomda sin rud is féidir le páistí a déanamh. Má tá an *Shaeúilg* aige, is féidir leis í labhairt. Muna bfuil sí aige, is féidir leis í foghlaim. Is féidir leis stair a tíre a léigead. Is féidir leis grád agus cion a beir aige do mháistirib is do énoicib, d'ádhuib is do loicib an oileáinín doibinn a bhonn Dia mar áit comhnaidte ar Clannuib *Shaeðeal*. Agus is iomda ní a tís le páistí a déanamh in a tteac féin. Nac féidir leis suíde sgaith anois is arís cois

*“An Claidéamh Soluis,” 11-1-'08.

teineadh agus éisteacht leis na sean-daoine agus Saeoil-
geoirí, má tá sean-Saeoilgeoirí sa gcomarsanaect? Nac féidir leis é cur d'fíadaib ar a dtair agus ar a
máir an Saeoilg a labairt leis, má tá an Saeoilg
aca-san? Ní dóig linn go bfuil máir in Éirinn a seánadh
an Saeoilg ar a leanb féin, dá gcuirfeadh an leanb sin
focailín i n-a cluais mar seo. “A máitrín, baó máir
liom an Saeoilg a beir agus, mar is i teanga mo tíre í,
agus tá mé 'gá iarraidh ort anois i labairt liom i
gcomnuide, ionnus go mbeir sí go blasta agus. Nac
nóanfaid tú an méid sin dom, a máitrín? Ar ndóig
ní ceilpeá teanga mo tíre féin orm?”

Má tá Saeoilg agus do máir-se, a páiste atá 'gá
léigeadh seo, aect í agus Déarlóireacht leat in-a diaid sin,
abair an méid sin léi anocht nuair a pósas sí tú roim
bail a coolaó duit, agus ní féidir go n-eiteodaidh sí tú.

brian bóroime*

A S smaoiniú dom ar an neim-eolas atá ag
 Gaedelaib na haimsire seo ar a seanás agus
 a litirdeacht féin, síleas go mb'fíú dom roinnt
 beas do cur síos fá imteachtaib ùrain Bóroime le
 tuillead eolais ortha do sgaipead i measg an tsluaig;
 óir feictear dom gurú é an Gaedéal é ba mó clú, an
 saisgideach ba mó calmaect agus an t-ár-rí ba mó comáect
 dár máir ariam in Éirinn. Is feasac dár bfuirmór, dá
 laigead ar bpráiríonn i seanás ar gcinn, go raib Éire
 buaidhearta cráirte ag loclannaib ar fead tuillead is
 dá céad bliadain. Cinead fhaodta feargac san trócaire
 san truaig do bí ins na loclannaib seo. Is í críoc buí
 dúctas dóib .i. an loclainn, aect tugadur sgaioleat
 dóib féin fá críoc eorpa ar fad, go díreac glan ar nós
 na nGaedéal féin ceitre céad bliadain roime sin.
 Cuireadur ríogact ar bun sa bfrainc agus ríogact eile
 i Sasanaib. Sa bliadain 787 'sead tángadur go hÉirinn
 don céad uair. B'doibinn leo an tír, agus ó'n bliadain
 sin amac tagaíois 'na nórangaiú agus 'na sluaigtiú
 móra le fearann creide is clairínn do déanam dí. Ní
 raib de samhail orra aect buidean mór de míolaiú
 millteacha dá sgéiteam as an bfairrge amac agus dá
 sgaipead fá'n dútaig ar fad ag sgriosad agus ag millead
 ar tárla leo. Duí beas an maic do muintir na hÉireann
 seasam leo, mar dá dtuitead buidean aca ag Gaedelaib
 bat dian-gearr go dtiocfad a seact n-oirio ear lear
 anoir, "ionnus," mar aoir an seandáir, "nac raib
 cuan ná calad-port ná dúin ná daingean in Éirinn uile
 san loingear loclannac agus Danmargac ann."

*"An clairdeam Soluis," 30-9-'99.

II.

Le linn na nGall seo do beit ag smaíctugadh Gaedéal, bí cineadh suaire saor-clanntha in Éirinn nár géill do cineadh eile sa domhan ariamh .i. Dál gCais Muman. Matghamain mac Cinnéiríog agus Úrian mac Cinnéiríog bí ag stiúradh an éiníth seo fá meadhon na deachmáth haoise. Beirt cáilma éirítha uasal árd-méineadh do b'eadh iad, beirt do sáruiog a raib beo le n-a linn ar feadh a bpearsan agus a n-intinn. B'é Úrian an fear a b'óige aca. Rugadh sa bliadhain 941 ag Ceann Coradh ar an Sionainn é, "agus buí truaog do Galluibh," arsa an seancaithe, "an lá rugadh an t-ógánach soin."

Nuair connacadh Matghamain agus Úrian fir Muman agus Clanna Gaedéal go léir com cráirthe claoirthe sin ag loclannuibh, agus gan dul uata aca, sí comairle ar ar éinneadh a gclann agus a muintir do tabairt ear an Sionainn siar agus iad do cur ar fogaadh fá sléibhtib agus fá coilltib iarthair Muman. Rinneadh amháid; agus annsoin gabhadh ag preabadh amach cum na nGall, ag creadh agus ag cosgar ó ló go ló.

Níorb fada, ámh, gur tuirsigeadh de'n cosgar seo, agus go ndearnadh siotcáin ioir Matghamain agus na Gall. Níorb é sin, ámh, dálta Úriam óig Míic Cinnéiríog. Níorb áil leis-sean siotcáin le Galluibh ar cor ar bit. Slac fearog é, agus do triall le n-a cuí cáirde péin go Tuadh-Mumain áit a raib sé ag síor-troid agus ag comrac le Galluibh go ceann tamail fada. An lá nac gcuireadh sé ruaig ar Galluibh, cuireadh san oirde buí neasa, agus an oirde nac gcuireadh, cuireadh an lá ar n-a bárad. Níor stadadh agus níor staonadh den ár so nó gur marbuisgeadh sluag Úriam go huilíde áit don cúig duine deas amháin.

III.

AR n-a cloistín do Mátshamain go raib Órian sa cás so, táinig aithnéala agus an-cúma air, agus do triall 'na dól, óir buó neagal leis a tuitim le Gallaid.

“A Órian an éiríde,” ar seisean, “is truaš liom tú ins na teanntaib seo,” agus tug sé iarraíocht ar a cur o'fíadaib ar Órian siotcáin do déanam le Gallaid.

“Ní déanfaid go deo,” arsa Órian “agus is mór an cúis náire duit-se, a mhic Cinnéidigh, siotcáin do déanam leo. Ní hamlaíod sin adéarfad do sean-atair .i. Lorcán mac Láctna, ná do sean-sean-atair, ná duine de dól gcáis dá ndéadair romat riamh.”

Bailigh Mátshamain dól gcáis cúige annsoin, agus o'fíafnuigh díob ciaca do b'fearr leo siotcáin nó cogad le Gallaid. O'fíreagradaí dól gcáis idir ós is aosta é, agus sé rud adubradar go mb'fearr leo bás ná siotcáin le Gallaid; “agus buó gút céad ar béal denfir sin.”

Crúinnigh Mátshamain agus Órian dól gcáis i longsport as Caiseal na Ríogh annsoin; agus cuireadar buíone uata amac fad lá as sgiobad is as fogail ó éiríocháib na nGall.

IV.

Nuair éualaid íomhar ua híomhair, ri loclannac luimnigh, sgeala ar an éirge amac so glac fearg uatbásac é, agus do bailigh fíir Míumhan cúige idir fíaeóil is fíall. Tug Maolmhuaid mac Órain ri Deas-Míumhan, agus Donnabán mac Cátail, agus taoisigh eile fíaeóal nac iad, cabair is congnamh dó. Rinnead don arm amáin de fíallaid is de fíaeóalaid, agus do dírigeadar ar Mátshamain agus Órian, áit a rabadar i gcáiseal na Ríogh. Gluaiseadar Mátshamain agus Órian rómpa as Caiseal amac in aghaid na nGall, agus teagmhuigh fíall agus fíaeóil le céile as Sulcóro—macaire 'sead é tuairim is fíce míle ó luimneac amac. Bí an dá shluag ó tráit éirge na gréine

BRIAN BÓROIÑHE

go meádon lae ag Sabáil ar a céile go feargac fearamail, sur brisead an cat ar Sallaib fá veiread tiar tall. Teiceadur, a raib beo ada, " fá cladaib is fá gleanncaib an macaire móir mion-sgothaig sin." Cuairt íomair féin ar teicead roinne go hInis Cataig san Sionainn.

Sa bliadain 968 'sead tugad an cat so. Ua hí an ruais ba mó i dár cuiread ar loclannaib riam go dtí sin. Níor staonadur taoisig Saeveal de leanamaint di go dtugadur seact ruaga i nDiar a céile ar loclannaib, agus b'é críoc an sgeil sur gab Matgamain ríge Mumán uile idir Tuad-Mumáin agus Deas-Mumáin.

V.

O'fan íomair ua híomair ar fogaad i nInis Cataig agus é ar tí feille ar macaib Cinnéirig. Sa bliadain 976, o'iompuig Maolmúair mac Urain agus Donnabán mac Cúail ar Matgamain ar furaileam íomair. O'feall Donnabán air 'na tig féin, agus tug do Maolmúair é. Cuir muintir Maolmúair cum bás é sa Dearnain Deirg. Ba truaig do Saevealaib bás Matgamna fá'n samail sin, mar ba flait fleadac fial fearda fíor-Saevealac é. Ba dochar mór do Clannaib loclaínn a tuitim com mait céatna.

Do gab Brian Bóroiñhe ríge Tuad-Mumán annsoin, agus mar afeir an seancairde—" Níorb clóc i n-ionad uibe é agus níorb sop in ionad luirge, act ba tréan in ionad tréin é agus ba teann i nDiar teinn."

Sé céad ruo a rinne sé bás Matgamna do díogailt ar các dá raib cionntac leis. Báilig sé Dál gCais cuige agus do cuairt ag triall go díreac ar Inis Cataig, mar a raib íomair ua híomair agus a raib aige de loclannaib. Tug Brian an bás do agus dá cuir básairí.

Do dírig ainsoin ar Urúg Ríog .i. daingean Donnabán, tug ionnsuige air agus do gab é, agus tug an bás do Donnabán agus o'Aralt mac íomair.

BRIAN BÓROIÑE

SA bliadain 978 casad muintir Máoilshéaclainn agus Dál gCais dá céile sa Dearnain Deirg, víreac ar an láthair 'nar marbuiḡead Maḡŋamain dá bliadain roimhe sin. Cuir Dál gCais ruaig is ruaḡar ar muintir Máoilshéaclainn. Tuit dá céad déag aca, agus marbuiḡead Maoilshéaclainn féin le Murcáð óg mac Briain. Tar éis an cáta so do ḡab Brian riḡe Muman uile.

VI.

Le linn Briain do beit i gceannas Muman sé Maoilshéaclainn mór mac Dóinnaiḡ do bí 'na árd-riḡ ar Éirinn ar fad. Ba hé an tárd-ri ba mó cródaḡt is comáḡt ó aimsir Dáití é. Níor mair samail Maoilshéaclainn in Éirinn ariam aḡt Brian Bóroiñe féin. Sa bliadain 980 'sead ḡab Maoilshéaclainn árd-riḡe Éireann. Bí sé tar éis ruaḡar do cur ar ḡallaiḡ ag Teamair na Ríog, agus baile áta Cliaḡ féin, árd-cáthair na Lochlannaḡ, do ḡabáil. Brisead ní burḡ mó é sin, b'féidir, ná brisead Sulcóiḡe féin.

Níorb fada gur cárla easaontas agus neamh-cáirdéas toir Maoilshéaclainn agus Brian. Ní seasac dúinn i gceart ciaca ba mó ba cionntaḡ leis an easaontas so.

B'féidir go ndéacáir doig éada i Maoilshéaclainn de comáḡt Briain, nó, ruo ba cósmáile, b'féidir gurḡ doilḡ le Brian beit fá smaḡt Máoilshéaclainn. Aḡt, pé ḡéal é, tug Maoilshéaclainn sluagad fá'n Muman sa bliadain 982, gur ḡearr crann mór Muighe Adair d'fás ar an láthair a ndéantaí riḡte de flaitib Dáil gCais. Ó'n lá soin amac bí Brian agus Maoilshéaclainn ar tí a céile.

Fá deiread tíar rinnead siotcáin eatorḡa, agus sí comairle ar ar cinnead—leat Cuinn do tabairt do Máoilshéaclainn ḡan coḡad ḡan foḡail ó Brian, agus leat Mloḡa do tabairt do Brian ḡan coḡad ḡan foḡail ó Máoilshéaclainn.

BRIAN BÓROIÑE

Níor diontuig Máolmórdá, ní Laiḡean, leis an siotcáin seo, 'de b'riḡ sur cuireadh fá smact Æriain é féin. Sa bliadhain 999 'o' iompuiḡ seisean agus ḡail Æaile Áta Cliat ar Máoilḡeaclainn agus ar Ærian. Rinneadh soin don tsluaḡ amháin 'de Óál ḡCais agus 'o' fearaib' m'íde, agus cuireadh ruathar agus 'dearg-ár ar ḡailaib' i nḡleann máma. Tuit ceitre míle 'o' arm Máoilmórdá sa cat so, 'oir ḡail is f'ir Laiḡean.

VII.

Dubairt Rómánac éigin ḡo mb'fearr leis beit ar an b'fear 'ob' áirde réim i mbaile beaḡ, 'dá Laiḡeadh, ná ar an 'dara fear sa Róim. 'B'in é ḡo 'd'íreac 'óalta Æriain Bóroiñe. Ba suarac leis ḡéilleadh 'do Máoilḡeaclainn, agus sanntuig sé áro-ríḡe Éireann 'do féin agus 'dá slíocht. 'O' don toisḡ cun é féin 'do neartuḡadh in aḡair Máoilḡeaclainn, p'ós sé ḡormflait, máthair ḡiotruig, ní loclannac Æaile Áta Cliat, agus tuḡ a inḡean féin mar m'naoi 'do ḡiotruig.

'Baileḡ sé ní-sluaḡ annsoin agus 'do ériall in aḡair Máoilḡeaclainn. Cuir sé teactairí i ḡcoinne an áro-ríḡs aḡ iarraib' ḡiall air nó cata. 'O'íarr Máoilḡeaclainn cáirde míosa, agus fuair. Cuir sé ḡiolla Comḡail Ua Sleibín le teactaireact ar ceann 'do Uí Néill, ní Ailiḡ, agus teactairí eile ar ceann Catail mic Concubair, ní Connact, agus ríḡte eile Ulaḡ agus Connact nárb' iad, aḡ iarraib' conḡanta orca in aḡair Æriain.

Sé an freagra tuḡ 'do Ua Néill 'do teactaire Máoilḡeaclainn—"An tan," ar seisean, "'do b'í Teamair aḡ Cinéal Eoḡain 'do cosnaib'is a saoire, agus an té aḡ a mbeadh sí cosnaḡ sé féin í."

'O'eitiḡ ríḡte eile Ulaḡ agus Connact é mar an ḡcéadna.

BRIAN BÓROIÑE

Nuair éalair ó Maoilseaclainn naé dtiubraó maite Saeóeal conghaím ná cabair dó, sé ruo a rinne sé triall go longport ùriain agus gan 'na focair aét dá fíeíro déas marcad, gan cor gan comairce aét eíneac ùriain féin agus Dál gCais. Cuir Brian fáilte fíor-éaoin roíne mar ba duál. Dubairt Maoilseaclainn go dtiubraó sé dó na gíalla ó'íarr Brian air, ó naé raib don neart aige air, "Aét a ùriain míc Éínnéiois," ar seisean, "ní le neagla ná le fáitcíos romat-sa ná roím Dál gCais túsas na gíalla so dúit; agus dá bfuigínn conghaím ó maite eile Saeóeal, ní tiubraínn go deo íad."

VIII.

Sab Brian Bóroiñe buadac áro-ríge Éireann annsoin, agus ón gcéad lá éainis Clanna Saeóeal go héirínn ní factas a leitéir de rí. Do éainis sé agus do cuir síos luét fogla agus díbfeirge agus cogair. Do éroc agus do cuir cum báis méirliis agus bíteamínais agus fogluigíte Éireann. Do cuir cealla cádas agus teampail uaiste ar bun ar fuair éinse Muíman. Bí orta-san Cill. Dálua as Ceann Coraó agus Inis Cealtra agus Cloisgeac Tuama Gréine. Tug fá nhear droicir agus tócair agus bóitre móra do déanam ar fuair na gcúis gcúiseaó. Do cuir coláistí móra ar bun cum eolais agus ealaóan do éotuáó agus do cur cum cinn. Do cuir saóite agus luét eolais éar an mór-fairrge soir le leabrais do éeannac, mar do loisgeaó agus do bátaó leabrais Saeóeal le loclannaib. Tug sé ríog-éuairt pá'n tír ar fáo go bfuair gíalla ó rígeib agus ó maiteib Connaét, Ulaó agus Láigean íoir Saeóil is Fáil—go noéarnáó siotcáin in Éirínn uile le n-a linn.

IX.

Ní raib clanna loclann buairóte ar fáo aige, áh. Ní rabadar aét as fuireac le lingeaó isteaó ar Saeóealaib

ARÍS. BÍ A FÍOS SOIN GO MAIT AS BRIAN. BA PEASAC DÓ GO NÓCAIPAD SAILL IARRAECT EILE AR ÉIRINN DO TABAIRT FÁ N-A SMAECT, AGUS BÍ SÉ AS FAIRE ORTA. NÍ MEALLTA DO BÍ. SA BLIAÐAIN IOIZ CUIREAD AN GRÍOSAC AR LASAD, AGUS NÍ HÍAD SAILL DO CHUR AR LASAD Í AECT SAEÐEAL.

SA BLIAÐAIN SIN TÁINIS MAOLMÓRDA, RÍ LAIGEAN, AR CUAIRT GO CEANN CORAD. TÁRLA GO RAIB MURCÁD MAC BRIAIN AGUS TAOISEAC EILE DE DÁL GCais AG IMIRT FÍTCILLE. BÍ MAOLMÓRDA AG TEAGAS AR MURCÁD. CUIREAD AN CLUITCE AR MURCÁD AGUS TÁINIS FEARG AIR.

“ IS TUSA, A MHAOLMÓRDA,” AR SEISEAN, “ TUG COMAIRLE DO SALLAIB AG SLEANN MÁMA, AGUS BRISEAD AN CAT ORTA.”

“ DÉARFAD COMAIRLE ARÍS DÓIB,” ARSA MAOLMÓRDA AGUS FEARG AIR, “ AGUS NÍ BRISFEAR ORTA.”

“ A SLÁN SIN FÚT, A MHAOLMÓRDA,” ARSA MURCÁD.

D’ÉIRIS MAOLMÓRDA ANNSOIN, AGUS DO GLUAIS ROIME AS AN DÚN AMACT SAN CEAD SAN CEILEADURAD D’ÉINNE. NÍ DEARNA SÉ STAD NÁ PAD-COMNUIDE SUR SROIC SÉ TEAC DÚNLAING MÍC TUATAIL, RÍ IARTAR-LIFE. TÁINIS MAITE LAIGEAN ROIR SAEÐIL IS SAILL I N-A DÁIL ANNSOIN, AGUS D’INNIS MAOLMÓRDA A SGÉALA DÓIB. SÍ COMAIRLE AR AR CINNEADAR IOMPÓD AR BRIAN AGUS CUIREAD DO TABAIRT DO SALLAIB TEAECT GO HÉIRINN. CRUINNIGEADAR FÍR LAIGEAN ANNSOIN AGUS TOSUIGEADAR AR CREACAD TÍRE MHAOLSEACLAINN.

X.

DAILIS BRIAN DÁL GCais ANNSIN AGUS CUAIÐ AG CREACAD LAIGEAN Ó SLEANN DÁ LOC GO BAILE ÁTA CLIAE. TÁINIS MHAOLSEACLAINN AGUS FÍR NA TEAMRAC ’NA COINNE, AGUS RINNEADAR DON ARM AMÁIN DÁ MUINTIR. DO SABBADAR LONGPORT AG CILL MAIGNEANN AGUS D’IOMSAIRDEADAR ÁE

BRIAN BÓROIÑE

CLIAÉ Ó LÁ FÉILE CIARÁIN FÓGMHAIR GO LÁ NOOLAG. SGAOIL-
EADAR A LONGSPORT ANNSOIN AGUS ÉADAR ABÁILE.

CUIR MAOLMÓRDA AGUS SIOTRUIG, RÍ LOCLANNAÉ BAILE
ÁTA CLIAÉ, TEACHTAIRÍ I SGOINNE SÁÉ TAOISIŞ ŞALL DÁ RAIB
IN IARTAR EORPA, AG IARRAIB ORÉA TEACÉ GO HÁÉ CLIAÉ
LE FEARANN CLAIRIÓIM DO DÉANAM D'ÉIRINN AR FAD.
D'FREAGRADAR ŞALL DO'N ROSŞ CACA SOIN GO FEARDA
FEARAMAIL. D'FREAGAIR BRÓDAR IARLA AGUS AMLAOIB
MAC RÍOŞ LOCLANN, DÁ IARLA CAIRE AGUS TUAISCIRT ŞASAN
UILE, BEIRT ŞAN CÁDAS ŞAN COMAIRCE DO DÍA NÁ DO DUINE.
TÁINIS DÁ MÍLE LOCLANNAÉ AGUS LÚIREACA TAITNEAMACA
ORÉA I BPOCAIR NA BEIRTE SEO. D'FREAGAIR SIUGRAIB,
IARLA HISE ORC, COM MAIT CÉADNA. TÁINIS DRONGA AGUS
SLUAIGTE DE ŞALLAIB Ó MÍANAINN, Ó DREATAIN, Ó ŞASANAIB,
Ó CÉANN TÍRE, Ó AIRIAR ŞAEDEAL AGUS Ó NA HOILEÁNAIB;
ÓN BFRANC, ÓN NŞEARMÁIN AGUS A DTUAIB Ó CRÍOCÁIB
LOCLANN AGUS NA DANMHAIRGE. TÁINIS A RAIB BEO DE ŞALLAIB
AGUS DE LOCLANNAIB AGUS DE DANMARŞACAIB IN IARTAR
NA HEORPA GO HÁÉ CLIAÉ DUIBLINNE IN AŞARB BRÍAIN
BÓROIÑE AGUS ŞAEDEAL NA HEIREANN. BÍ MAOLMÓRDA
AGUS LAIGIN AG FUIREAC LEO AR FAITCE AN BAILE.

XI.

BAILIG BRIAN BÓROIÑE DÁL ŞCAIS AGUS FIR MÍUMAN FÁ
LÁ FÉILE PÁDRAIS. BÍ FIR MÍRDE BAILIGTE AG MAOIL-
SEACLAINN CÉANA. TÁNGADAR FIR CONNACÉ ANIAR AGUS RINNE
AON RÍOŞ-SLUAG AMÁIN DE NA TRÍ SLUAIGTIB MÓRA SO. FÍCE
MÍLE DUINE BA LÍON SLUAIS DÓIB AGUS AN MÉRO CÉADNA AG
ŞALLAIB.

ŞAB BRIAN LONGSPORT AG CILL MAIGNEANN, AGUS SÉ CÉAD
RUO A RINNE SÉ FINE ŞALL DO CÚR TRÉ CEINIÓ Ó DINN ÉADAIR
GO HÁÉ CLIAÉ. NUAIR CONNACADAR LOCLANNAIS FINE ŞALL
AGUS TUAIT ÉADAIR AR DEARG-LASAD FÁ'N SAMAIL SIN ŞLAC

BRIAN BÓROIÑE

FEARG MÓR IAD GO DTÁNGADAR AMAÍ AR MACHAIRE CLUAIN
TARB AGUS SUR TÓGADAR A SCUIR BRATAÍ ÓS A SCIONN.

AR MAIÖIN LÁ AR N-A BÁRAÍ GLUAIS AN T-ARM GAEDÉALÁÍ
Ó CILL MAIGNEANN. BÍ NA GAILL AR AN MACHAIRE RÓMPA.
STAO AN T-ARM GAEDÉALÁÍ. BA NÍ DOINE AN CÉASDA DO
BÍ ANN. DO CUARÓ BRIAN Ó BUIÖIN GO BUIÖIN, AGUS IOMÁIG
CRÍOSTA 'NA LÁIN AIGE, AS BROSTUGAD AGUS AS SPREADAD
GAEDÉAL.

"A CLANNA GAEDÉAL," AR SEISEAN, "A CINIÖ MO CRÍÖDE,
IS Í DOINE AN CÉASDA ATÁ ANN. CAITFEAR TROIÖ INDIU
AR SON AN CRÉIÖIN TUG AR SLÁNUIGTEÖIR DÚINN, AR SON
AR MBAILTE, AR SON AR MBAN, AGUS AR SON AR BPÁISÖÍ.
FÉACARÓ CLANNA LOCLANN ANNÖIN ÓS BUR SCÖMAIR AMAÍ!
GABARÓ CÚCA, IN AINM DÓE, AGUS BEIRÖ AN BUARÓ!"

XII.

TOSUIGEAD AR TROIÖ ANNÖIN. TÁRLA DÁL GCais AGUS
GAILL NA LÚIREÁÍ LE CÉILE I DTOSAD AN CATÁ. CASAD FÍR
CONNAÉT AGUS GAILL ÁTA CLÍAT LE CÉILE ANNÖIN. SIAD
MURCÁD MAC BRIAÍN AGUS MAÖILSEACLAINN MAC DÖMNAIL
DO BÍ 'NA DTAOISEACÁIÖ AR AN ARM GAEDÉALÁÍ. BÍ AN
DÁ SLUAG AS GABÁIL AR A CÉILE GO RAIB AN GRIAN AS DUL
FAOI; AGUS FÁ AM TRÁTNÓNA, BRIS GAEDIL AR GALLAIÖ.
TEICEADAR NA GAILL 'NA MÖR-DÖRONGAIÖ GO DTÍ AN FAIRIGE
AGUS TÁINIG MAÖILSEACLAINN AGUS FÍR MÍÖDE ANUAS ORTA
ANNÖIN SUR SGRIOSADAR NA MÍLTE ACA. CUIR AN RUAG
SIN CRÍÖC AR AN GCAT, MARBUIGEAD SEACÓ MÍLE LOCLANNAÍ
AGUS CEITRE MÍLE GAEDÉAL. BÍ MURCÁD MAC BRIAÍN
AGUS TOIRDEALBAC MAC MURCÁDA ORTA-SAN.

CUIR AN CAT SO CLUANA TARB CRÍÖC AR CAITRÉIM
LOCLANNAÍ. BA NÉ AN CAT BA DÉRÖEANNAIGE É DÁ DTUGAD
IÖIR CRÍOSTARÖTE AGUS PÁGÁNAIG IN IARTAR NA HEORPA,
AGUS FÉADFAÍ A RÁD GO RAIB SÉ AR NA CATAIÖ BA MÖ DÁ
DTUGAD AR CALAÍN AN DÖMAÍN ARIAM.

XIII.

AN FAID A BÍ AN CAT DÁ CUR BÍ BRIAN BÓROIÑE AR A
 GLÚNAIB 'NA PUBAILL FÉIN AGUS SAN 'NA FOCAIR AÉT AON
 GIOLLA AMÁIN. BÍ BRIAN SÉ BLIAÐNA DÉAS IS TRÍ PICIO
 D'AOIS FÁ'N AM SEO, AGUS CUIR A CÁIRDE D'FIAÇAIB AIR
 PANAMAINC 'NA PUBAILL. SEAS AN GIOLLA SA DORAS AG
 INNSINT SGÉAL AN CATÁ DO BRIAN. AR BEIT MAR SIN DÓIB,
 CONNAIC AN GIOLLA BUIÐEAN DO NA SALLAIB CUCA. SÉ DO
 BÍ ANN BRÓDAR IARLA AGUS BEIRT OGLAC DÁ MUINTIR 'NA
 FOCAIR.

“ Daoine cugainn annseo,” arsa an giolla le Brian.

“ Cía an cinéal daoine iad? ” arsa Brian.

“ Daoine glasa lomnocta,” arsa an giolla.

“ Sall na lúireac iad,” arsa Brian, “ agus ní cum
 ar leas-na tángadar.”

LE LINN SIN DO RÁD D'ÉIRIŞ SÉ AGUS DO NOCT A CLAIRDEAM.
 TÁNGADAR NA SALL ISTIAC. B'É BRÓDAR FÉIN AN CÉAD
 DUINE ACA, AGUS IS AMLAID DO BÍ AGUS TUAS TAIÐLEAC
 TAITNEAMAC 'NA LÁIM AIGE. AR N-A FEICSINT DO BRIAN,
 TUG SÉ COISCÉIM Ó N-A PEALL AMAC AGUS TUG BÉIM CLAIÐIÑ
 DÓ SUR BAIN AN DÁ COIS DE. TUG AN SALL, AGUS É AG TUITIM,
 BUILE DO BRIAN, SUR SGOILT A CÉANN GO LÉIR. TUIT BRIAN
 AR LÁR AGUS CUAD A ANAM AS.

TUGAD CORP BRIAIN AGUS MURCADA GO HÁRD MACA
 AGUS DO CUIREAD SAN ÁRD-TEAMPALL LE HAIS A CÉILE IAD.

XIV.

BA MÓR AN SGÉAL É BÁS BRIAIN. BÍ SÉ AR NA RÍGCIÐ
 BA MÓ AGUS BA CUMÁCTAIGE DÁR MAIR ARIAM. NÍ DÉANFAD
 A MOLAÐ ANOIS, AM, AÉT CUIRFEAD CRÍOC AR MO CUID
 CAINNTE LEIS AN SCÉIST SEO : CIACA D'AON-TOISG CUM É
 FÉIN AGUS A CLANN DO CUR CUM CINN, NÓ ÉIRE GO LÉIR DO

BRIAN BÓROIÑE

neartuḡaḡ in aḡaib ḡall, do bain sé árd-riḡe Éireann
de mlaolḡeaclaínn mór? Sin ceist ḡur deacair a
socruḡaḡ; áḡt sí tuairisḡ a lán ḡur mian le Brian
Bóroiñe aon ríḡaḡt amáin do cur ar bun in Éirínn
mar do rinne lúl Caesar sa Róim, Charlemagne sa
ḡraínc, agus sa ḡearmáin, agus Uilliam "Concor" i
Sasanaib, le hÉirínn do cosaint ar fóirneart ḡall iḡir
loclaínnaiḡ agus cáḡ eile.

betlehem*

Sion is sneadta,
Oidhreach ar aibhneib,
Reodach anocht na réalta;
Cuing ar easaib,
Linnthe 'na leacaidh—
Bronach liom an saogal!

Oc! an máthair
Módamhail mhála,
Truaigh an seanóir críonna!
Doct a n-árus,
A bposadh i stábla,
Monuar! is dealbh an vóiean.

Fuar an oidche,
Truaigh an naoiúean!
Iom, mo cás, a leaba!
Tuargan saoiúe
Cruaútan Seimríú—
Oic do fáilte, a leanbh!

Ceol sna flaitis
Ag cór na n-aingeal,
Stoc is píob is cláirseach;
Glórta neamhda
Ag gabáil a scaintic,
Is ag molaú Críost, an tÁrd-Rí.

*"An Clárúeán Soluis," 23-12-'05.

AR TRÁIG Binn ÉADAIR

(CARA leis an bfile o'imtíḡ don ffrainc. IARRANN AN
FILE AIR CUIMNIUGAÐ ANOIS IS ARÍS AR NA háiteachaib̃ DO
CAITIGÍOIS I bPOCAIR A céile).

AR TRÁIG Binn ÉADAIR
bRiseann tonn le fuaim;
SGREADANN fAOILEÁN donnac
Ós cionn an éuain.

Ó LÁR AN léana
le hais ḡlas NAORDEAN
LADRANN AN TRAONA
AR feaḡ na hoib̃c'.

TÁ ceileabar éanlaic̃
I nḡleann an Smóil.
AN lon is an céirseac̃
AS cantain ceoil.

TÁ soillse gréine
AR tAOB̃ ḡléib̃' RUA,
'S AN ḡAOḡ AS séirdeao
Ó n-a bARR anuas.

AR cuan DÚN LAOGAIRE
TÁ báḡ IS long
fÁ seoltaib̃ ḡléasta
AS tReabaḡ na otonn.

AR TRÁIG BINN ÉADAIR

Annso in Éirinn
Dom féin, a brá'ir,
Is tusa i gcéin uaim
I bpárasaí—

Mise ag féachaint
Ar énoc is cuan
Ar tráig Binn Éadair
'S ar taobh Síleib' Rua.

'S tusa go réimead
I bpárasaí mór
Na ríog-bruig n-aolta
Is na dtreata-síog—

Séard cáim a éileam
Ort féin, a ghrá,
I bfuad i gcéin duit
Go smaoinir tráit

Ar port an traona
Le nais Glas naoróean,
Ó lár an léana
Ag labhairt san oiré';

Ar glór na n-éanlaic
I ngleann an Smóil
Go sásta séisead
Ag cantain ceoil;

Ar tráig Binn Éadair
Mar a mbriseann tonn
'S ar cuan Dún Laoigaire
Mar a luasgann long;

AR TRÁIG Binn ÉADAIR

AR an ngréin ag sgeitead
AR taobh Sléib' Rua,
'S AR an nSaoit a séideas
Ó n-a b'arr anuas.

—fé'n ainm cleite—"Cúimín Ó Cualáin."

MÓRA DUIT, A ÉIR AR NÓÚTCAIS*

MÓRA DUIT, A ÉIR AR NÓÚTCAIS!

DIA DOO' SEOLA'D SLÁN!

MOCEAN DOO' DEANNAID BORDA!

MOCEAN DOO' LEATAN-LOCAID!

MOCEAN DOO' AIDHID IS DOO' EASAI'D

DOO' MÓINTID IS DOO' MÁŠAID!

IS MÓRA DUIT, A ÉIR AR NÓÚTCAIS!

ŠO MAIRIR-SE ŠO BRÁT!

MÓRA DUIT, A AITREAD ÉIGSEL

DIA DOO' SEOLA'D SLÁN

AOIBINN CEOL DO CLAIRSEAC,

AOIBINN CEOL DO ŠÁM-ČROT,

AOIBINN DO ŠGÉALTA IS DO DREÁCTA

DÁ ŠIÓR-ŠABÁIL AŠ BÁIRO!

IS MÓRA DUIT, A AITREAD ÉIGSEL

ŠO MAIRIR-SE ŠO BRÁT!

MÓRA DUIT, A BUIME LAÓCRAID!

DIA DOO' SEOLA'D SLÁN!

AŠ COSAINT CLÚ IS OINIŠ,

AŠ COSAINT CRÚ DO CLOINNE,

AŠ COSAINT ÉIRT AR ÉIGEAN NIRT

NÍOR ŠTRÍOCAIS FÓŠ DO NÁMAIO!

IS MÓRA DUIT, A BUIME LAÓCRAID!

ŠO MAIRIR-SE ŠO BRÁT.

*"An Clairdeán Soluis," 10-3-'06.

MÓRA DUIT, A TÍR AR NÓÚTÇAIS

MÓRA DUIT, A TÍR AR NÓÚTÇAIS!

DIA DOO' SEOLAÓ SLÁN!

AN FAID 'S IS BUAN DO BEANNA

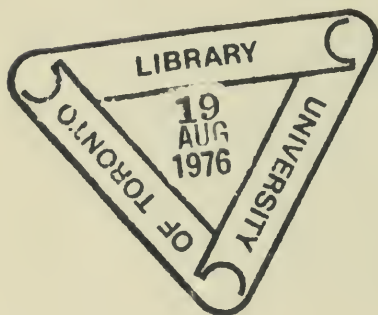
AN FAID 'S GLUAISFEAS D'AIBNE,

AN FAID 'S MAIRFEAS FÉAR IS FEARANN,

NÍ STAONFAM Ó DO GRÁD!

IS MÓRA DUIT, A TÍR AR NÓÚTÇAIS!

DIA DOO' SEOLAÓ SLÁN!

**PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET**

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

